

MİMAR SİNAN

ANADOLU LİSESİ

MUKADDERAT

Biraz yazı, biraz yazgı

Aralık 2019 sayı 4

SÖZ BAŞI

Sözlerime yakın zamanda kaybettiğimiz, Yedi Güzel Adam'dan biri, Kudüs Şairi Nuri Pakdil'i rahmetle anarak başlamak istiyorum. Şair ölür lakin mısraları ölümsüzdür. Batı sırtımızda bir paslı bıçakken, bizler taklitçilikten uzak, yerli ve millî değerleri özümsemiş bir gençlik düşlerken, Nuri Pakdil ve diğer güzel adamların adını çokça anacağız.

Günler hızla geçiyor. Zaman atının yelelerine sımsıkı tutunmuşuz, dörtlüye gidiyoruz. Haşim'in deyişiyle hayaller, umutlar her akşam âlemlerimizden sefer ediyor. Biliyoruz ki dünyada yaşamıyoruz, dünyadan geçiyoruz. O hâlde akıllı bir yolcuya yakışanı yapmak gerekiyor. Her sabah güneş doğduğunda "Her dem yeniden doğarız, bizden kim usanası." diyerek başlamak güne; sonra özge yerler görmek, özge temaşalar etmek için düşmek yollara... Kurdu kuşu, çiçeği böceği, dalı ağacı aynı ebedî varlığın nişanesi bilmek... "Mestâne nukûş-ı sûver-i âleme baktık/Her birini bir özge temâşâ ile geçtik" diyebilmek...

Mevsimler birer ayna, aynadaki suretler yabancı... İlkbahar gençlik hevesi, yaz orta yaştın neşesi, sonbahar hüznün yükselen sesi ve kış, fani ömrün son nefesi... Yapraklarından eser kalmamış, rüzgârın önünde tir tir titreyen kuru bir ağaç gibidir insan bu mevsimde... Yalnızlığın mevsimidir kış, insanın özüne dönüşüdür aynı zamanda. Dıranas'ın ifadesiyle "Göge uzanır -tek تنها- bir kamış/Sırf unutmak için, unutmak ey kış!/Büyük yalnızlığını dünyanın." Geceler yedi semiz inek olup yemiştir cılız gündüzleri. Bir rüya gibi geçip gitmiştir ömür. Yine de umut bir kuştur, cıvılda içimizde. Belki bize de açılır kuyudan saraya giden o yol... Gözlerimiz dikilir semaya. Belki bembeyaz bir merhamet gelir ötelere. Işık olur, aydınlatır içimizi; ses olur, yumuşatır kalbimizi. Çorak gönüllerimiz kar'a sevdalıdır ezelden.

Aralık ayının bu soğuk günlerinde Mukadderat'ın 4. sayısını çıkarmanın bahtiyarlığını yaşıyoruz. Öğrenci ve öğretmenlerimizin kâğıttan yaptıkları yelkenlileri uzak denizlere uğurluyoruz. Gençlerimiz, yazmanın, üretmenin hazzını yaşasın; bu sayede güzellikler geleceğe taşısın diye çalışıyoruz. Hayata bir not düşmek için buradayız. Popüler olandan estetik olana, taklitten özgünlüğe giden uzun yolda öğrencilerimizin hep yanında olacağız. Bu yolda elbette hatalarımız, eksiklerimiz olacak. Ancak yol bizi eğitecek, yontacak; zahmeti gidecek rahmeti kalacak.

Sözlerimi tamamlarken Mukadderat'ın elektronik ortama taşınması ve yayın hayatını sürdürmesi noktasında büyük çaba gösteren okul müdürümüz Nevzat Gencer'e hasseten teşekkürlerimi sunuyorum. Derginin hazırlanmasında emeği geçen zümre arkadaşlarım Zehra Mine Baran Gündoğdu, Hacer Kara ve Yaşar Gökten'e, bilgisayar öğretmenimiz Esmâ Özgül Erdoğan'a, yazılarıyla katkı sağlayan öğrenci ve öğretmenlerimize, nazik teşekkür ziyaretleriyle bizleri gururlandıran Mehmet Tatlısu hocamıza, fotoğraflarıyla bizlere destek olan Hakan Uslu'ya, yoğun işlerinin arasında gençlerimizle Şiir Atölyesi çalışmalarını sürdüren Belediye Başkan Yardımcımız Turhan Candan'a, hazırladıkları panel metinleriyle dergimizi destekleyen Anadolu Mektebi öğrencilerine ve derginin yayına hazırlanmasında emeği geçen adını sayamadığım herkese teşekkür ediyorum. Hoşça bakın zatınıza efendim. Keyifle okumanız temennisiyle...

Selim ÜMÜTLÜ
TDE Öğrt.

KÜNYE

SAHİBİ

Mimar Sinan Anadolu Lisesi
Adına

Dr. Nevzat GENCER
Okul Müdürü

GENEL YAYIN

YÖNETMENİ

Selim ÜMÜTLÜ

ESER SEÇME VE İNCELEME KURULU

Selim ÜMÜTLÜ
Zehra Mine BARAN
GÜNDOĞDU
Betül AKDAĞ
Rümeysa PENEZ
Esmanur ÖKMEN
Aleyna YILMAZ

İLETİŞİM

emukadderat@gmail.com.tr

Her hakkı mahfuzdur. MEB Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği doğrultusunda Değerler Kulübü yayını olarak hazırlanmıştır.

İÇİNDEKİLER

- *İnceleme: Söze Başlarken Biraz Psikoloji (Dr. Nevzat Gencer)*
- *İnceleme: Şeyh/Şah/Şair İsmail (Selim Ümütlü)*
- *İnceleme: Sanatçı Duyarlılığı (Hacer Kara)*
- *İnceleme: Psikoloji ve Gerçeklik (Yakup Kaplan)*
- *İnceleme: Pîrî Reis'in Hayatı ve Haritası Üzerine (Hüseyin Serinci)*
- *İnceleme: Necip Fazıl'ın Dünyasında Yalnızlık Kavramı (Hümeysra Şimşek)*
- *İnceleme: Buzadam Ötzi (Atabey Volkan Tezcan)*
- *Röportaj: Mekânın Ruhu Çorum Ayakkabıcılar Arastması (Esmanur Ökmen, Betül Akdağ)*
- *Kitap Eleştirisi: Fareler ve İnsanlar (10/A Sınıfı Öğrencileri)*
- *Öykü: Yaşamın Kıyısında (İlayda Sevinçoğlu)*
- *Öykü: İki Arada Bir Deredenin Yanında (Barış Çamurtaş)*
- *Öykü: Kanlı Kamalar (Esat Kaleli)*
- *Öykü: Umut Kırıntısı (Rabia Bilgin)*
- *Öykü: Yalnızlık (Elif Koç)*
- *Öykü: Manik Depresif (Yaren Su Ağar)*
- *Öykü: Bir Çift Umut (Şûra Çetin)*
- *Küçürek Öykü: Balkon (Melike Bolat)*
- *Küçürek Öykü: Çocuk (Sümeysra Mert)*
- *Küçürek Öykü: His (Dilara Aydaş)*
- *Küçürek Öykü: Sokaklar (Sueda Canbek)*
- *Küçürek Öykü: İyiliğim (Alaa Shoier Bool)*
- *Küçürek Öykü: Acı Haber (Selim Ümütlü)*
- *Küçürek Öykü: O Zat (Selim Ümütlü)*
- *Küçürek Öykü: Mavilik (İpek Kula)*
- *Şiir: Asker Çocuğu Olmak (Recep Mertkan Akgül)*
- *Şiir: Aşk (Esra Avcu)*
- *Şiir: Cumhuriyet Ülküsü (Rümeysa H. Canpolat)*
- *Şiir: Çok Şey Var (Berru Sümbül Bolat)*
- *Şiir: Cumhuriyet (Aslınur Müstet)*
- *Şiir: Çetrefil Sorular (Nida Tüfekçi)*
- *Şiir: Varla Yok Arası (Osman Yılmaz)*
- *Kitap Eleştirisi: Dönüşüm (10/G Sınıfı Öğrencileri)*
- *Bulmaca: Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri*

Söze Başlarken, Biraz Psikoloji

Fransız düşünür Alain, *Mutlu Olma Sanatı* adlı eserinde "**Bilge kişi sadece bilen kişi değil, mutlu olmasını bilen kişidir.**" der.

Filozoflar ve psikologlar her insanın mutlu olmayı istediğini ancak pek azının mutlu olmayı başardığını belirterek bu paradoksal durumu anlamaya çalışmışlardır. Vardıkları ortak sonuç şudur: Bilgisizlik ve mutlu olmak için gerekli olan çabanın olmayışı insanları mutsuz kılmaktadır.

Bilindiği gibi insanoğlu doğumundan itibaren hemen her şeyi öğrenmek zorundadır. Yemek yemeyi öğrenmesi, yürüme çabaları, konuşması, kendi başına elbisesini giymesi ve daha pek çok şey buna örnek olarak verilebilir. Bu tür öğrenme süreçlerinde o yer yer başarısızlık da yaşar ama sağlıklı bir birey için yemek yemeyi öğrenmemiş olması, konuşmayı sökmemiş olması söz konusu değildir. Aslında insanın yaşama dair bu öğrenme serüveni bir yaşam becerisi olan mutluluğun öğrenilmesi için de geçerlidir. Ancak insanın bu konuda işi tamamen şansa bırakma eğiliminde olduğu, mutlu olmak için neler yapması ve ne tür davranışları kazanması gerektiğine dair bilgisinin olmadığı ya da çok az bilgiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca mutluluğa ulaşmak için bazılarının yeterince çaba göstermediği ve bu esas hedefe ulaşmanın yollarını aramadığı da bir gerçektir. Mutluluk; kadim İslam geleneğimizde de nihai amaç olarak değerlendirilmektedir. Örneğin; İbni Sina'ya göre mutluluk, bizzat hedef olarak belirlenmelidir. Çünkü o temel bir gayedir ve ancak iyilikleri yerine getirerek elde edilebilir.

Mutluluk her insan için ulaşılması gereken temel bir hedefse, o hedefe ulaşmak için çaba harcanması, kat edilecek yolun şartlarının, gereklerinin bilinmesi ve bu gereklerin yerine getirilmesi kaçınılmazdır. O hâlde insan nasıl mutlu olur ya da mutlu olmak için insanın yapması gereken şey(ler) nelerdir?

Öncelikle geçici hazların mutluluk olmadığını bilmemiz gerekir. Günlük yaşamda hoşumuza giden pek çok olayla karşılaşabiliriz. Bu olaylar anlık olarak güzel duyguları yaşamamıza da yol açabilir. Ancak mutluluk daha kalıcı bir duygu durumudur. Belki de mutluluk hayatımızda anlık güzel yaşantıların toplamından kaynaklanan bir sevinç, esenlik ve iç huzurdur. Kişinin neşe, gurur, şefkat, memnuniyet gibi olumlu duyguları üzüntü, kaygı, öfke, kıskançlık gibi olumsuz duygulara kıyasla daha fazla yaşaması ve genel olarak kendi yaşamından memnun olması onun mutluluğuna ilişkin göstergelerdir. Bunun farkında olarak insan bilinçli bir biçimde yaşamını kontrol etmenin yollarını aramalıdır. Yaşamına dair olumlu duyguları çoğaltmalı, olumsuz duygularla baş etmenin yollarını aramalı ve sahip olduğu güzellikleri öne çıkartmalıdır. Böylece yaşam memnuniyetini artırmalıdır. Bu kapsamda hayatta kendisine bahşedilenlerin farkında olmalıdır. Zaman zaman hayatındaki güzellikleri, avantajları hatırlamalı ve dile getirmelidir. Zira olumlu yaşantıların ara ara hatırlanması ve böylece duyulan minnettarlık ya da diğer bir ifadeyle "**şükran**" duygusu, o güzelliklerin, iyiliklerin unutulup gitmesini geciktirir. Bu şekilde kişinin mutluluk hissini daha uzun yaşaması sağlanabilir. Yaşanılan acı olayların, hastalık ya da kayıpların da şükür, sabır ve tevekkülle karşılanması kişinin mutluluğu üzerinde olumlu bir etki yapmaktadır. Bu tür dini değerlerin birer başa çıkma mekanizması olarak kullanılması ve yaşam felsefesi hâline getirilmesi de mutluluğa katkı sağlamaktadır.

İkinci bir husus da mutluluğun erdemlerle ilişkisinin bilinmesidir. Bu konuda pozitif psikolojinin kurucusu olarak kabul edilen Martin Seligman, kişinin sorumluluk bilinciyle işini yapmasını, ailesi ve başkaları için fedakârlık yapmasını, bir gayeye uygun olarak sahip olduğu erdemleri kullanmasını kişi için mutluluk kaynakları olarak değerlendirmektedir. Ayrıca Seligman erdemlerin kullanılmasında üst bir güçle ilişki kurulması hâlinde kişinin mutluluğun ötesinde "**anlamlı bir hayat**"a ulaşabileceğini de ifade etmektedir. Ona göre motivasyon kaynağı olarak üst bir gayeyi tercih eden birey dolu dolu bir hayat yaşar. İslami gelenekte ise bu iki şekilde karşılık bulmaktadır. Birincisi; kişi yaptığı her işi, iyilikleri Allah'ın rızasını gözeterek yapar. Böylece o sıradan eylemlere bir nevi ibadet hüviyeti kazandırır. İkincisi; Müslüman birey her işinde Allah'ın rızasını gözetmekle uhrevi bir mutluluk arayışında olduğunu da ortaya koyar. Erdemli yaşayışıyla dünyevi mutluluğu kazanmasının yanı sıra gerçek mutluluk olarak uhrevi mutluluğu görür. Böylece o hayatını ve sonrasını tümüyle anlamlı kılmış olur.

İnsan, sevgi, saygı, alçakgönüllülük, yardımseverlik, empati, diğerkâmlık gibi erdemleri elde etmek için çabalarken aynı zamanda mutluluğu için de gayret göstermiş olur. Hasılı mutluluğun elde edilmesi söz konusu erdemleri kazanmakla ve bunları birer yaşam rehberi hâline getirmekle mümkündür. Örneğin; sevgi erdemi. Varlığa karşı sevgi dolu ve karşılıksız sevgiyi yaşamında gösteren birisi sevilir, takdir eden, kıymet bilen takdir görür, kıymeti bilinir. Sahip olduklarının bilincinde hareket eden, sahip olamadıklarının tasasından dolayı hayatı kendisine zindan etmez. Kendi varoluş amacının farkında olan, potansiyelini bilen, yeteneklerine uygun belirlediği amaçları gerçekleştirmeye çalışan, kendisiyle ve çevresiyle uyum içerisinde olan, tüm varlığı gerçekten seven, duyarlılık sahibi, imkânlar ölçüsünde kendi hayatını ve başkalarının hayatını iyiye, güzele, doğruya yöneltme çabası içerisinde olan, başarısızlıklarında da sabretmesini bilen minnettar kimseler mutlu kişilerdir. Mutlulukla kalın.

Dr. Nevzat GENCER

Okul Müdürü

Yararlanılan Kaynaklar

Ayten, A. (2015). *Erdeme Dönüş (Psikoloji ve Mutluluk Yolu)*. İstanbul: İz Yayıncılık.

İbni Sina. (2011). *Mutluluk ve İnsan Nefsinin Cevher Olduğuna İlişkin On Delil*. Tah. ve Çev. F. Toktaş. Ankara: TDV Yayınları.

Froom, E. (1993). *Erdem ve Mutluluk*. Birinci Baskı, Çev. Ayda Yörükan. İstanbul: Türkiye İş bankası Kültür Yayınları.

Seligman, Martin E. P. (2007). *Gerçek Mutluluk: Kalıcı Doyum Potansiyelimizi Gerçekleştirmek İçin Yeni Olumlu Psikolojinin Kullanılması*. Ankara: HYB Yayıncılık.

Gencer, N. (2019). *Hemodiyaliz Hastalarında Dindarlık ve Öznel İyi Oluş*. Doktora Tezi, Hitit Üniversitesi.

Emmons, Robert A. (2009). *Teşekkür Ederim*, İstanbul: Doğan Egmont Yayıncılık.

ŞEYH/ŞAH/ŞAİR: İSMAİL (HATÂYÎ)

Şah İsmail, gerek Safevi Devleti'nin kurucusu olması gerekse Yavuz Sultan Selim'e karşı verdiği mücadele sebebiyle Türk tarihinde önemli bir yere sahiptir. Kendisinin aynı zamanda Erdebil Tekkesi'nin şeyhlerinden olması ve müritlerince varlığına kutsiyet atfedilmesi onun Anadolu'dan İran'a uzanan coğrafyada uzun yıllar manevi bir nüfuz kazanmasını sağlamıştır. Ne var ki onun şairliği, şeyhliğinin ve şahlığının gölgesinde kalmış; siyasi ve manevi şahsiyetinden dolayı şiirlerinin gerçek niteliğini ortaya koymak güçleşmiştir. Bu yazıda, öncelikle Şah İsmail'in şiirine tesir eden hayat hikâyesi ortaya konulacak. Ardından Muhsin Macit tarafından hazırlanan *Hatâyî Dîvânı* esas alınarak şiirlerinin içeriği değerlendirilecektir.

Hayatı

Şah İsmail, Safevi Devleti'ne adını veren Şeyh Safiyüddin el-Erdebilî'nin soyundan gelir. Bir şiirinde kimliğini "*Her kim sorar Hatâyî'ni ya Râb ne yirlüdür/Şah Haydar oğludur makâmı Erdebil durur*" mısralarıyla ifade eder. 1487 yılında Erdebil'de doğmuştur. Babası Şeyh Haydar, Gürcistan'a düzenlediği bir sefer esnasında Şirvan hükümdarı Ferruh Yaşar tarafından öldürülmüştür. Bu sırada İsmail, henüz bir yaşındadır. Bu hadiseye müteakip, aynı zamanda dayısı olan Akkoyunlu hükümdarı Yakup, İsmail'i ve kardeşlerini İstahr Kalesi'ne hapsedirir. Yakup'un vefatından sonra Erdebil'in nüfuzundan yararlanmak isteyen Rüstem Bey, onları serbest bıraksa da kısa zaman sonra ağabeyi Sultan Ali öldürülür; İsmail ve kardeşi İbrahim ise babalarının müritleri tarafından Gilan'a götürülür. İsmail'in burada uzun yıllar kaldığı "*Çoh eglendün Gîlân'da ey Hatâyî/Meger sana bu yirler mesken oldı*" şeklindeki mısralarından da anlaşılmaktadır. Gözetim altında geçen bir çocukluk döneminin ardından Akkoyunlu

Devleti'ndeki taht mücadelelerini fırsat bilen İsmail, Gilan'dan Erdebil'e oradan da Erzincan'a yürümüştür. Erzincan'daki silahlı müritleriyle Şirvan ülkesine hareket eden İsmail, Şirvan ordusunu mağlup etmiş; Şirvan şahını öldürerek babasının intikamını almıştır. Ardından üzerine gelen Akkoyunlu Elvend'in ordusunu da mağlup etmiş ve Tebriz'i ele geçirmiştir. Burada taç giyerek "şah" unvanını almıştır. Şah İsmail, kısa süre içerisinde doğuda Özbekleri batıda ise Osmanlıları tehdit edecek güce ulaşmıştır. Nitekim Özbeklerden Şeybani Han'ı öldürmüş, bir rivayete göre başını da Osmanlı Sultanı II. Bayezid'e gözdağı olarak göndermiştir.

I.Selim döneminde zirveye ulaşan Safevi-Osmanlı gerilimi, iki Türk devletini kısa zamanda savaşa sürükler. Ne var ki yüz kırk bin kişilik ordusuyla şahın üzerine yürüyen Sultan Selim, karşısında savaşabileceği bir düşman ordusu bulamaz. Çünkü büyük ölçüde Anadolu Türkmenlerinden beslenen Safeviler, bölgedeki ekin ve bostanları tahrip ederek geri çekilmiştir. Bu durum Osmanlı ordusunda rahatsızlığa sebep olur. Hatta padişahın çadırı yakınında birkaç el tüfek patlar. Sultan'ın askerlere yönelik etkileyici konuşması neticesinde sefer devam eder. Yavuz Sultan Selim, yazdığı mektuplarla Şah İsmail'i karşısına çıkması konusunda kışkırtır. Bir mektubunda, eğer ordusunun kalabalık olmasından korkuyorsa kırk bin kişiyi geride bıraktığını söyler ve mektubu "*Sende azıcık yiğitlik var ise gelip askerlerime karşı koy!*" şeklinde bitirir. Başka bir mektubunda ise ona tekkede dervişlik yapmasını tavsiye eder nitelikte âsâ, aba ve hırka; korkaklığını vurgulamak için de kadın giysileri, peçe ve çember gönderir. Bir İran atasözünde ifade edildiği gibi yedi derviş bir postta oturur, iki hükümdar dünyaya sığmazmış. Nihayetinde iki ordu 1514'te Çaldıran Ovası'nda karşı karşıya gelir. Çetin bir muharebenin sonunda top ve tüfek gibi modern ateşli silahlarla desteklenmiş, kalabalık Osmanlı ordusu galip gelir. Şah İsmail, savaş meydanını terk eder, eşi Taçlı Hanım da bir süreliğine Osmanlılara esir düşer.

Çaldıran'dan sonra Şah İsmail'in hayatında bazı değişiklikler meydana gelir. Çünkü o güne dek girdiği bütün savaşları kazanan, müritlerinin gözünde efsanevi bir güce sahip olan şah, ilk defa yenilmiştir. Şah İsmail, Sultan Selim'in Tebriz'den ayrılmasından kısa süre sonra harekete geçer ve ülkesinde kontrolü yeniden sağlar. Yavuz Sultan Selim'in vefatından sonra Osmanlılar ile barış girişiminde bulunsa da olumlu yanıt alamaz. Batılı devletlerle Osmanlı'ya karşı işbirliği yapma çabası da sonuçsuz kalır. Çaldıran yenilgisinden sonra Şah, büyük ölçüde içine kapanır. Artık devlet işlerinden elini eteğini çekmiştir. Günlerini av ve eğlence partileri ile geçirir. 1524 yılında yaban atı avlamak için gittiği Seki'de hastalanır ve 23 Mayıs 1524'te, henüz otuz yedi yaşındayken Tebriz'de vefat eder.

Mahlası

Şah İsmail, kendisine "hatalı" anlamına gelen "Hatâyî" mahlasını seçmiştir. Mahlas seçiminde Ali Şî'r Nevâî'den etkilendiği söylenir. Bazı araştırmacılar, soyunu on iki imama dayandıran Şah İsmail'in kendisini "hatalı" olarak adlandırmasının imkânsızlığından söz etmiş ve Hatâyî mahlasını "Hıta/Hatâ/Huten" ifadeleri ile ilişkilendirmiştir. Çin'in kuzeyinde olan bu bölge Divan şiirinde ahu ve misk ile birlikte anılmıştır. "Türk-i Hıtâyî" sözü, başka tamlamalarla birlikte Divan Şiirinde sevgilinin ideal fizik güzelliğini ifade eden bir imge hâline gelmiştir. Ok, yay, kılıç, hançer, kement gibi savaş terimleri de bu güzellik imgesini besleyen unsurlar olmuştur.

Divan şiirinde sevgili, birçok yönden hükümdara ait özelliklerle anılır. Ahmet Hamdi Tanpınar bu durumu "saray istiaresi" kavramıyla şu şekilde açıklamıştır: "*Sevgilinin bütün davranışları, hükümdarın davranışlarıdır. Sevmez, bir nevi tabii vergi gibi sevmeyi kabul eder. İsterse iltifat ve lutfeder. Hattâ hükümdar gibi ihsanları vardır. Yine onun gibi isterse, bu lutfu ve ihsanı esirger. Hattâ cevır eder, işkence eder, öldürür.*"

Kıskanılır, fakat kıskanmaz. Bir saray, bir yığın mabeyinci, gözde veya gözde olmaya namzetlerle doludur. Sevgilinin etrafında da rakipler vardır. Âşık, tıpkı bir saray adamı gibi bu rakiplerle mücadele halindedir." Görüldüğü üzere Hatâyî mahlası ile "hükümdar imajı" arasında bir ilişkidir söz edilebilir. Öte yandan çeşitli mimari yapılarda süsleme unsuru olarak kullanılan bitki ve hayvan motiflerine de "hatâyî" denmektedir. Hatâyî üslubunun kökeni Manî dinine mensup Uygur Türkleridir.

Şiirlerinden Örnekler

Yedi ulu ozandan biri olan Hatâyî, yakın zamana kadar şiirleri törensel ayinlerde söylenen bir tekke şairi olarak değerlendirilmekteydi. Muhsin Macit'in *Hatâyî Dîvanı*'nın 25 farklı nüshası üzerinde yaptığı bilimsel çalışma, şairin bilinenden farklı bir portresini sunmuştur. Buna göre Şah İsmail'in şiirleri, vefatı sonrasında takipçileri tarafından çoğaltılmış ve "Hatâyî" mahlası yüzyıllar içinde anonimleşmiştir. Dinî törenlerde, müzik eşliğinde söylenen Hatâyî mahlaslı şiirler, sonradan Şah İsmail'in şiirlerinin arasına karışmıştır. Böylece *Anadolu Hatâyîleri* kavramı ortaya çıkmıştır. Muhsin Macit'in incelemesine göre *Hatâyî Dîvanı*'nda 19 kaside, 440 gazel, 1 müseddes, 2 mesnevi, 10 tuyuğ, 1 kıta ve 1 matla olmak üzere toplam 474 Türkçe şiir bulunmaktadır. Şairin mahlasını kullandığı bazı beyitlere göz atmak şiirlerinin niteliği hakkında fikir edinmemizi sağlayacaktır.

*"Her zaman zârî kılur miskin Hatâyî yâr için
Öyle kim Yûsuf için ol pîr-i Kenan ağladı" (HD, s. 563)*

Şair, ilk mısrada mahlasının önünde "miskin" sıfatını kullanarak dünya malına değer vermeyen, ilahi kudret karşısında kendini âciz ve fakir gören âşığın ruh hâlini yansıtıyor. İkinci mısrada ise Yusuf kıssasına bir telmihte bulunuyor. Tıpkı Hz. Yusuf için ağlayan Hz. Yakup gibi kendisinin de yâr için daima gözyaşı döktüğünü ifade ediyor.

*"Ey Hatâyî şâd olup beytü'l hazenden çıh bugün
Bağ u bağça suyına vakt-i güzâr oldu yine" (HD, s. 497)*

Şair, Hüzünler Evi'nden çıkıp oğluna kavuşan Hz. Yakup'un sevinci ile özdeşim kuruyor. Baharla birlikte hüznün zamanının bittiğini, duyguların su gibi akma vaktinin geldiğini ifade ediyor.

*"Senin cevrenden ey sultan-ı âlem
Hatâyî baş alur varur Hıtâya" (HD, s. 520)*

Beyitte, şair "âlemin sultanı" şeklinde hitap ettiği sevgilinin eziyeti yüzünden başını alıp Hıtâ ülkesine gideceğini söylüyor. Bu durum -ironik bir şekilde-halk kültüründeki "başını alıp baba evine gitme" eylemini akıllara getiriyor.

"Hatâlu kulunam rahm eyle ey yâr

Hatâyîni bırahmagıl hatâya" (HD, s. 521)

Şair yine hükümdar-kul imajından yararlanıyor. Beyitte hata yapmak kula/âşığa, bağışlamak ise hükümdara/sevgiliye ait özellikler olarak öne çıkıyor.

"Bu Hatâyî'nün dilinde 'ışkınız pinhân iken

Cümle-i âlem dilinde dâsitân oldum yine" (HD, s. 495)

Aşk yüzünden düştüğü hâlleri dile getiren şair, aşkını gizlemesine rağmen şiirleri vesilesiyle dile destan olduğunu ifade ediyor. İlk mısradaki geçen "Hatâyî" ve "pinhân" kelimelerine karşılık ikinci mısradaki kullanılan "cümle âlem" ve "dilinde dâsitân" ifadeleri hem leff ü neşr hem de tezat sanatını oluşturuyor. Düşmanlarına karşı acımasızca davranan, heybetli bir hükümdarın sevgiliye "siz" hitabıyla kibarca seslenmesi de ayrıca dikkat çekiyor.

Bu Hatâyî hasteye hem-râh kılğıl himmetün

Kim sana sıdk ilen oldı bende çâker yâ Âlî (HD, s. 247)

Hiz. Ali'ye sadık bir köle ve asker olduğunu ifade eden şair, Hiz. Ali'den yardımını kendisine yoldaş kılmasını istiyor.

"Dil-berün gitdi Hatâyî sen nidersin dünyeyi

Çünkü can gitdi bu ten yâ Rab niye kaldı mana" (HD, s. 262)

Gönül alan sevgili gitmiş, şair için dünya anlamını kaybetmiştir. Bu beyit, Çaldıran'da esir düştüğü rivayet edilen Şah İsmail'in eşi Taçlı Hanım'ı akla getirmektedir.

Bu Hatâyî şi'rine 'ayb itme ey nâkes hasud

Cümle 'uşşâk ehline hem-dem anun divânıdır (HD, s. 329)

Şair, tıpkı "Aşk kitabı benim adımla okunur." diyen çağdaşı Ahmet Paşa gibi kendini övüyor. Divanının bütün aşk ehli için samimi bir dost olduğunu söylüyor.

Bu Hatâyî düşeli sohbet-i vaslundan ırag

Bağrı büryân kimidür hem gözi giryan kimidür (HD, s. 343)

Sevgilinin sohbetinden uzak düştüğünden beri Hatâyî'nin bağı yanık, gözü yaşlıdır. Şairin başka bir mısrasındaki ifadesiyle öyle mecnûndur ki hâlini Mecnûn görse ondan kaçır.

Menem Sultân Hatâyî Haydar oğlu

Menüm yolumda gavgalar gerekdür (HD, s. 348)

Görüldüğü üzere şairin savaşçı kişiliği de şiirlerine yansımıştır. Anadolu'dan akın akın Şah'a koştan Türkmenler onun yolunda savaşmaktan çekinmemişlerdir.

Nazm-ı eş'ârun Hatâyî her biri dür-dânedür

Söylegil tâ şahların gûşında olsun gûş-var (HD, s. 348)

Her şair gibi Hatâyî de kendini övmekten geri durmuyor. Hatâyî'nin şiirlerinin her biri inci tanesidir ki şahların kulağına küpe olsun diye söylenir. Bu mısraları küpeli padişah portresi ile ilişkilendirmek mümkündür.

Ey Hatâyî âferin kılmak gerek idrâküne

Böyle ter sözler meger kim Sa'di-i Şirâz ider (HD, s. 358)

Bu beyitte de kendini öven şair, taze (daha önce söylenmemiş) sözlerini ünlü şair Sa'di-i Şirâzî'nin şiirleri ile denk tutuyor.

Bu Hatâyî şol büt-i tersâ cemâlin görgeçin

Râhib-i deyr oldı vü bağladı zünnâr uşta gör (HD, s. 348)

Beyitte, aşk acısı çeken bir insanın duyguları lirik bir söyleyişle dile getiriliyor: Bu Hatâyî, sevgilinin put gibi güzel yüzünü gördüğünden beri zünnar bağlayıp rahip olmuştur. İşaret bildiren "bu" kelimesi ve "ušta gör (işte gör)" redifi ile âşığın hâllerine dikkat çekiliyor. Zünnar bağlayıp rahip olmanın tasavvufi bağlamdaki anlamı geçici güzelliklere, dünyaya sırt çevirip ilahi güzelliğe yönelmek olarak düşünülebilir.

Ey Hatâyî sen yakîn bil kim bu fânî dünyede

Bî-vefâlardan mahabbet isteyen divânedür (HD, s. 361)

Şair, fani dünyada vefasız sevgiliden muhabbet istemenin delilik olacağını söyleyerek asıl önemli olanın ilahî aşka yönelmek olduğunu ima ediyor.

Ey Hatâyî 'ıyd-ı ek-berdir cemâli dilberin

Biz bu 'ıyd-ı ekbere kurbâne gelmişlerdeniz (HD, s. 380)

Bilindiği üzere arefe günü cumaya tekabül eden hac mevsimi "Hacc-ı Ekber" olarak adlandırılır. O yılki kurban bayramına da "'ıyd-ı Ekber" adı verilir. Âşık için sevgilinin yüzünü görmek en büyük bayramdır. Çünkü âşığın hayallerinde yücelttiği, gerçekleşmesini sabırla beklediği vuslat anı, salt sevinçten oluşan bir kendinden geçme sahnesidir. Bu anın coşkunluğu içinde âşık, canını kurban etmeye hazırdır. Beytin arka planında "mümessili olduğu dava için kurban olmayı göze alma" anlamını da düşünmek gerekir.

'İşkunuz gönlünde ya dutmuş Hatâyî'nün makâm

Men anı virân içinde genc-i pinhânım direm (HD, s. 416)

Şair, gönlünde yer tutan aşkı virane içinde gizlenmiş bir hazine olarak adlandırmaktadır. Bilindiği üzere hazineler genellikle metruk yerlerde bulunur. Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın ifadesiyle defineye mâlik virâneler vardır. Şair başka bir beytinde "*Halkalanmış zülfünüz ruh-sârün üste ey sanem/Gence benzer kim anun yatmış durur mâr üstine*" diyerek sevgilinin yanağına doğru sarkan saçlarını hazinenin üstünde yatan yılanı benzetmektedir.

File yüklersen götürmez men çeken bâr-ı gamı

Suretâ gerçi Hatâyî didiler nâmum menüm" (HD, s. 453)

Şair, "Çektiğim gam yükünü file yükleseler götürmez." diyerek çektiği aşk acısının büyüklüğünü mübalağalı bir dille anlatıyor.

Sensiz dirilmek 'âşka yüz bin belâ imiş

Ölmek senün yolunda safâdur Hatâyîye (HD, s. 527)

Şairin lirik bir söyleyişi yakaladığı bu beyitte dirilmek/ölmek, belâ/safâ kelimeleri hem leffü neşr hem de tezat sanatına güzel bir örnek oluşturuyor.

Ey Hatâyî'nün ümîdi bu cihanun serveri

Cümle peygamberlerin sultanısın yâ Mustafa (HD, s. 274)

Şair, beyitte Hz. Peygamber'e duyduğu muhabbeti ve ondan şefaât beklentisini dile getiriyor.

GAZEL

Bu âlem hüsnüne hayrândur ey dost
Sana bu gonçe-leb handândur ey dost

Men Yâkuba nisbet zâr boldum
Cemâlün Yûsuf-ı Kenândur ey dost

Hilal kaşunı tâ ki gördi çeşmüm
Bu cânım 'ıyduna kurbândır ey dost

Cemâlün safhasından hatt ü hâlün
Yüzünde âyet-i Kur'ândur ey dost

Senün aşkun vücûdum şehri içre
Bu gönlüm tahtına sultândur ey dost

Hatâyîye dimişssin cevri idem çok
Yine lutf u yine ihsandur ey dost

ŞAH İSMAIL HATÂYÎ

Çizen:
Rümeysa PENEZ

Sonuç

Türk tarihinin ve edebiyatının önemli şahsiyetlerinden biri olan Şah İsmail, çoğu hükümdarlıkla geçen kısa hayatına Dîvan, Dehname (on mektup) ve Nasihatname olmak üzere üç manzum eser sığdırmıştır. Siyasi ve mezhepsel sebeplerle Osmanlı tezkirecileri Şah İsmail'in şiirlerine yeterince ilgi göstermemiş, Şah'ın varlığında yok olmak isteyen takipçilerinin hece ölçüsüyle yazdığı Hatâyî mahlaslı şiirler zaman içinde Şah İsmail'e mâl edilmiştir. Böylece ortaya şiirleri dinî törenlerde müzik eşliğinde söylenen bir tekke şairi imgesi çıkmıştır. Öte yandan Şah İsmail'in hayat hikâyesi, *Şah İsmail ile Gülizar*, *Şah Hatâyî ile Taçlı Hanım* adlı halk hikâyelerine konu olmuş, bu sayede Şah İsmail bir anlatı kahramanına dönüşmüştür. Muhsin Macit'in konuyla ilgili güncel çalışmaları, efsanevi bir Şah İsmail algısından sıyrılma-mızı sağlamış; şairin gerçek kimliğinin ortaya çıkarılmasına büyük katkı sağlamıştır.

Şah İsmail, mahlasını hem "hatalı" hem de "Hıtalı/Hıta ülkesinden" anlamlarını çağrıştıracak şekilde kullanmıştır. Şairin mahlasını kullandığı beyitlerden hareketle şiirlerinde aşk acısı, âşığın hâlleri, sevgilinin vefasızlığı, dünyanın geçiciliği, kaba sofuluğun eleştirisi, Allah, peygamber ve Hz. Ali sevgisi gibi temaları sıkça işlediği söylenebilir. Bu temaların yanı sıra şair, kurduğu yeni devletin resmî mezhebini kurumsallaştırmaya ve müritlerini cesaretlendirmeye dönük propaganda içerikli şiirler de yazmıştır. Ahmet Paşa, Nesimî ve Hatâyî divanlarında -hangi şaire ait olduğu tespit edilemeyen- ortak şiirlerin bulunması, Şah İsmail'in klasik şiirin mazmunlarını başarıyla kullandığını gösterir. Divanında yer alan şiirlerden hareketle Hatâyî'nin klâsik şiirimizin biçim, içerik ve estetik özelliklerine vakıf olduğunu söylenebilir. Şiirlerinin biçim ve içerik özellikleri göz önüne alındığında onun Nesimî-Fuzûlî çizgisinde eser veren bir divan şairi olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Selim Ümütlü
TDE Öğrt.

Yararlanılan Kaynaklar:

- Akün, Ö. F. (2014). *Divan Edebiyatı*. Ankara: İSAM Yayınları.
Çamuroğlu, R. (2017). *İsmail*. İstanbul: Everest Yayınları.
Ekinci, M. (2010). *Şah İsmail ve İnanç Dünyası*. İstanbul: Beyan Yayınları.
Gündüz, T. (2013). *Şah İsmail*. İstanbul: Yeditepe Yayınevi.
Küçükkaya, A. (2018). Hatâyîler: Etimoloji, Tarih, Kültür. *A.B. Araştırmaları Dergisi*, S. 17, 211-249.
Pala, İ. (2002). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*. İstanbul: L&M Yayıncılık.
Şah İsmail [İsmail b. Haydar el Erdebili], (2017). *Hatâyî Dîvânı*, Haz. Muhsin Macit, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı.
Tanpınar, A. H. (1976). *19 uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Çağlayan Kitabevi.

SANATÇI DUYARLILIĞI

Çocukların masumiyetine, saflığına tezat olan savaş; haberlerde, tarih kitaplarında ya da siyasetçiler gözünde sayısal verilerle açıklanabilecek bir gerçekliktir. Bu savaşlarda çocukların kâbusları, korkuları, travmaları; yitirdikleri umutları, hayalleri, gelecekleri ne gazetelerde ne de Dünya liderlerinin gündemindedir. Ancak birçok sanatçı bu konuya duyarsız kalmamış ve kendi ifadeleriyle yıkımlara, savaşlara; en çok da savaşlarda yitirilmiş masum hayatlara yer vermişlerdir.

Edebiyatımızda Millî Edebiyat Dönemi yazarlarının en çok ele aldıkları tema savaş olmuştur. Eserlerinde savaşın gölgesinde birçok duyguyu ele almışlardır. Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı'nda ise kimi sanatçılar toplumcu gerçekçi anlayışla bunu yaparken kimi sanatçılar bireysel duyarlılıklarını yansıtmıştır.

Hiroşima'da yaşanan faciadan aldığı zararlar sonrasında 12 yaşında kanser hastalığıyla mücadele eden Sadako Sasaki, Dünya edebiyatında da Türk edebiyatında da birçok esere esin kaynağı olmuştur. Toplumcu gerçekçi şiir deyince ilk akla gelen isim, Nazım Hikmet'in yazdığı "Kız Çocuğu" adlı şiiri de bunlardan biridir:

*"Kapıları çalan benim
kapıları birer birer.
Gözünüze görünemem
göze görünmez ölüler.
Hiroşima'da öleli
oluyor bir on yıl kadar.
Yedi yaşında bir kızım,
büyümez ölü çocuklar.
Saçlarım tutuştu önce,
gözlerim yandı kavruldu.
Bir avuç kül oluverdim,
külüm havaya savruldu.
Benim sizden kendim için
hiçbir şey istediğim yok.
Şeker bile yiyemez ki
kâat gibi yanan çocuk.
Çalışıyorum kapınızı,
teyze, amca, bir imza ver.
Çocuklar öldürülmesin
şeker de yiyebilsinler."*

Sadako Sasaki

Savaşlarda kullanılan teçhizat sayısı, toplanıp çıkarılabilecek bir hesaplar yumağı olabilir ama yitirilmiş umutlar, hayatlar sayılardan ibaret değildir. Ne var ki, yıkımın büyüklüğüne dikkat çekmek isteyen Fazıl Hüsnü Dağlarca "Bura Hiroşima'dır" adlı şiirinde sayıların gücünden de faydalanarak bireysel duyarlılığıyla aynı faciayı ele almıştır.

*" Sarı bir ışıkla
Yeşil bir ışıkla
Kara bir ışıkla sessiz,
Uçtu gövdeleri 245 bin kişinin.*

90 bin yapıdan 62 bini artık masal,
Ötesi bir baca, bir duvar, bir direk.
Yalnız beş yapı ayakta
Ta içi kavruldu 245 bin kişinin.

Bura Hiroşima'dır, bu ilk atom bombasıdır,
Resmi çıktı
Kulelerin atlarını kamçılayan arabacının, taşa toprağa,
Çınladı canı 245 bin kişinin."

Yalnız savaşlarla değil çeşitli sıkıntılarla yitirilmiş küçük hayatları; önce bir sanatçı duyarlılığıyla, sonra bir çocuk doktoru duyarlılığıyla ele alan Ceyhun Atuf Kansu da Nazım'la aynı anlayışta birleşir. "Kızamuk Ağdı" şiirinde küçük bir kalbin bir daha atmayacak olmasının hesabını "aydınlardan, hekimlerden, öğretmenlerden" sorar:

"Ah, ben bir gün tepelerden, tepelerden
Varıp önünüze, önünüze dikilip duracağım,
Aydınlardan, hekimlerden, öğretmenlerden,
Bir gün soracağım, bu çocukları soracağım.

O çaresiz, o yalnız, o karanlık günde,
Siz neredeydiniz diyeceğim, neredeydiniz?
Ben perişan, utanmış... bu köyün üstünde,
Kahrolurken, siz beyciğim neredeydiniz?"

Sanatçıların duyarlılığı bu konulara dikkat çekse de ne yazık ki aynı duyarlılığı Dünya liderleri göstermedikçe benzer duygulara yer vermek zorunda kalan birçok yazar ve eser olacaktır. Bu gün bir çocuk olarak ses getiren çevreci aktivist Greta Thunberg'in gelecek için haklı kaygılarına kulak veren Dünya liderleri, yaşadığımız coğrafyada var olan mülteci çocukların omuzlarındaki ağır hikâyelerini ne zaman dinleyecekler? Bu sorunun cevabını şimdilik alamayacak olsam da bu konuda ümitvar olmak istiyor, son sözü iyimser bakışlı şairimiz Ziya Osman Saba'ya bırakıyorum:

"Patik yap, kunduracı, bol bol patik;
Bebeler için, ilk adımı atacak
Çocuklar için, koşacak oynayacak...
Terzi abla, minimini elbise dik,
Yazlık, kışlık, mevsimlik...
Saçlarına kurdela,
Bileklerine bilezik...
Ama şu dünya hâli, bin türlü kaza, belâ,
Ama bunca hastalık, gıdasızlık, verem;
Tabutçu, ölçünü büyük tut, büyük!
Çocukların öldüğünü istemem..."

Hacer Kara
TDE Öğretmeni

PSİKOLOJİ ve GERÇEKLİK

Psikoloji, en temel anlamıyla insan davranışlarını inceleyen bilim dalıdır. (Psyche-ruh ve loji-bilim. Psyche, Yunan mitolojisinde aşk tanrısı Eros'un tutkuyla bağlı olduğu sevgilisidir.) Psikoloji, insan davranışlarını incelerken içsel (sinir sistemi) ve dışsal (toplum, çevre) olmak üzere iki temel etkenin etkileşimini merkeze alır.

Peki psikoloji için bu kadar önemli olan davranış tam olarak nedir? Nasıl oluşur?

DUYUM → DÜŞÜNCE → DUYGU → DAVRANIŞ

Bu örüntüyü bir örnekle açıklayalım: Yolda yürürken size doğru havlayarak gelen bir köpeği fark etmek üzere olduğunuzu farz edelim.

Duyum : Duyu organlarının uyarılması (Ses dalgalarının kulağa, ışığın göze ulaşması)

Düşünce: Verilerin beynimizin ilgili bölgesine (görsel-işitsel loblar) ulaşması, anlamlandırılması ve durumun içsel bir konuşma ile ifade edilmesi. “Köpek bana saldırabilir. Tehdit söz konusu”

Duygu: Tehdit algısının duygu merkezine (Limbik sistem) iletilmesi, endokrin kontrol merkezinin (Hipotalamus) ilgili hormonu salgılatması (Örneğimizde adrenalin) ve duygunun oluşumu: KORKU.

Davranış : Kana daha fazla glikoz verilmesi, nefes alıp vermeyi kolaylaştırmak için akciğer bronşlarının genişlemesi, kalp atışının hızlanması ve beyincikten gelen motor hareket planının kaslara iletilmesi ile davranışın gerçekleşmesi: KAÇIŞ ...

İnsan davranışlarının kökenini ve bir davranışın hangi koşullar altında ortaya çıktığını öğrenmek her zaman ilgi çekici olmuştur. Kitleleri belli bir amaç için bir araya getirebilme, satın alma isteği uyandırma, suçluları yakalama vb. nedenlerle bu tür bilgiler daima göz önünde tutulmuştur.

Duyumun düşünceyi oluşturması ile davranışın ortaya çıkma süreci başlar. Yani davranış belirleyen düşüncedir. **Peki ya duyumlarımız bizi aldatıyorsa!** Bu tür soruları soranlar içinde en meşhur olanı filozof Platon'dur. (MÖ 427-347) “Duyusal olan yanıltıcı, ussal olan gerçektir.” der. Mağara benzetmesinde insanların gerçeğin ancak gölgesini görebildiğini söyler. (Gerçekliği sorgulayan Matrix üçlemesini hatırlayınız. Neo, platonu temsil eder, kâhin Platon'un hocası Sokrates'i, Morpheus da filozof Nietzsche'yi. Platona göre gerçeği görmek için mağara dışına çıkma alegorisi filmde Neo'nun kırmızı hapı seçmesi olarak temsil edilir.)

Atletik filozofumuz Platon (Gerçek adı Aristokles'tir. Geniş omuzlu olduğu için ona bu anlama gelen *Platon* lakabı takılmıştır.) endişelerinde haklıysa insan gerçek bilgiye (Duyum) ve gerçek (Doğru) davranışa nasıl ulaşabilecektir ? (Görselde Neo, koltuğun gerçekliğinden şüphe duymaktadır.)

Duyumların güvenilirliği öteden beri tartışma konusu olmuştur. (İdealizm ve Materyalizm arasındaki temel fikir ayrılığı gibi) Psikoloji açısından bu durum psikolojik/psikiyatrik hastalıkların keşfedilmesi için vesile olmuştur.

Bu hastalıkları iki ana sınıfa ayırabiliriz: Nevrozlar ve Psikozlar.

Nevroz, nedeni bilinmeyen, kendini güvensizlik, huzursuzluk, kaygı, olgunlaşamama gibi belirtilerle gösteren bir duygu durum bozukluğudur. Freud'a göre nevrozların bu negatif durumlarının nedeni içsel bir çatışmadır. (Oidipus ve Elektra kompleksi) İlkel dürtülerin tetiklediği "ayıp" istekler (id), bilinç düzeyine (Gözlenebilir davranış) bazen sanat, bilim gibi "iyi" şeyler kılığında ulaşsa da bazen zorunlu ritüeller şeklinde tekrar eden, yapılmadığında kişide mutsuzluk yaratan davranışlar olarak görünür. Kişi bu çatışmalardan kurtulmak için içsel bir denge arayışındadır. "Ellerim kirli, huzursuzum (Obsesyon). Onları tekrar yıkamalıyım" (Kompulsif). Nevrozlarda içsel **duyumun gerçekliği bozulmuştur**. İlginç olan şey hastanın bu durumunun farkında olması ve onunla baş etmek için mücadele etmesidir.

Psikoz, beynimizin gerçekliği algılama, düşünce ve kavramları oluşturma bölgelerinde (assosiasyon alanları) oluşan hasarlar, beyin tümörleri, kromozom hastalıkları gibi fizyolojik nedenlerden kaynaklanan ve kendini halüsinasyon (olmayan sesler duyma, olmayan şeyler görme) ve kuruntularla (Başka bir galaksideki uzaylılar benimle iletişim kuruyor.) kendini gösteren **bozulmuş gerçeklik** hastalığıdır. Kişi gerçek dünya ile kendi hayal dünyasını aynı anda yaşar. Bu ikisi arasında ayırım yapamadığı zaman çevresindeki insanları kendine tehdit olarak görebilir ve saldırganlaşabilir.

İnsanlar kavramlarla düşünür. Bu yüzden hayvanlar yavrularına genleriyle aktardıkları içgüdüsel eylem mirasından başka bir şey veremezken insan, kavramları kullanarak çocuklarına bilinen tarihin bütün bilgi birikimini sunabilir. Böylesine devasa bilgiye sahip, sorgulayan, eleştiren insan "doğru düşünce" ve "doğru davranış"a ulaştı mı dersiniz? Bana sorarsanız siz de Sokrates gibi temkinli olun: "Bildğim bir şey var o da hiçbir şey bilmediğimdir."

Yakup Kaplan
Rehber Öğretmen

Pirî Reis'in Hayatı ve Haritası Üzerine

Zira o ilkelde bir korsandı. Korsanlıktan koca bir imparatorluğun donanmasının başına kadar gelme istidadı göstermiş bir şahsiyetti. Gelibolulu Muhiddin Pirî, yıllardır üzerinde çalıştığı Dünya haritasını Hicri 919 yılının Muharrem ayının (Mart/Nisan 1513) bir bahar günü tamama erdirdiğinde büyük ihtimalle yüzyıllar sonra üzerinde çok tartışılacak bir esere imza attığının farkında değildi...

Osmanlı Amiralî Pirî Reis yazdığı eser Kitab-ı Bahriye ile birçok haritacıya ve konunun ilgililerine günümüze kadar ilham kaynağı olmuştur. Ayrıca 1513 yılında tamamladığı dünya haritasını nasıl çizdiği günümüzde dahi merak edilmiş; kitaplara, köşe yazılarına konu olmuş televizyon programlarında çokça üzerinde durulmuştur. Meşhur haritasının ise gün yüzüne çıkması tesadüflere dayanan Pirî Reis kimdir?

Muhiddin Pirî, kesin tarihi bilinmemekle beraber 1465-1470 yılları arasında, Türk denizciliğinin önemli merkezlerinden biri olan Gelibolu'da dünyaya gelmişti. 11 yaşına geldiğinde, önce korsan olarak işe başlayıp sonradan devlet hizmetine giren Amcası Kemal Reis'le birlikte denize açılmış ve 1487-1493 yılları arasında çeşitli deniz savaşlarına katılmıştı. 1511 yılında, amcasının ölümü üzerine denizlerden ayrılmış, Gelibolu'ya dönmüş, harita çizimiyle uğraşmaya başlamış, daha sonra büyük Türk denizcisi Barbaros'un (1476-1546) hizmetine girmişti. Mısır'ın zaptı sırasında komutasındaki gemilerle en önemli deniz üssü olan İskenderiye'nin ele geçirilişinde büyük başarı göstermiş, bu başarı onun Sultan Selim'le (1517-1520) tanışmasına ve 1513 yılında, Gelibolu'da tamamladığı Dünya Haritasını sunmasına vesile olmuştu. Mısır seferinden sonra, Pirî Gelibolu'ya dönmüş ve Kitab-ı Bahriye üzerinde çalışmaya başlamıştı. Bu sırada Sultan Selim ölmüş, Sultan Süleyman (1520) tahta geçmiş ve Pirî Türk donanmasında görev almıştı. Pargalı İbrahim Paşayı Mısır'a götürecek donanmaya Pirî'nin rehberlik etmesi ön görülmüştü. Sefer sırasında fırtına patlak vermiş ve gemiler, bir süre, Rodos'a sığınmak zorunda kalmışlardı. Bu olay Pirî'nin Paşayla tanışmasına fırsat vermişti. Pirî'nin sefer sırasında sık sık bir takım notlara, yani hazırlamakta olduğu Bahriye'ye başvurusu Pargalı'nın gözünden kaçmamış ve bu notların kitap haline getirilmesini istemişti. Nitekim Pirî kitabı tamamlanmış ve İbrahim Paşa'nın aracılığı ile Sultan Süleyman'a sunmuştu. Kitab-ı Bahriye, Hükümdarın beğenisini kazanmıştı. Bunu, bugün elimizde sadece bir parçası bulunan ve Kuzey Amerika haritası diye adlandırılan ikinci Dünya haritası izlemiştir.

Hayatını denizciliğe ve haritalara adayan Pirî Reis yaklaşık 80 yaşlarındayken Aden Körfezi civarında yapılan bir harekâta alınan olumsuz sonuç nedeniyle 1555 yılında Kahire'de idam edilmiştir. Pirî Reis 80 yıllık yaşamına Dünya kartografya tarihine izler bırakan Kitab-ı Bahriye'yi ve birçok haritayı sığdırmıştır. Bunlardan tamamının bulunamaması nedeniyle 1513 yılında çizdiği Dünya Haritası gizemini korumakta ve insanların ilgisini çekmektedir. Tabi ki denizci olması ve yer yön kabiliyetinin gelişmesi onu haritacılık alanında bir adım öne geçirmiştir. Peki, Pirî Reis bu haritayı nasıl çizmiştir? Hangi kaynaklardan faydalanmıştır?

Yeni bir kıtanın, Amerika'nın keşfi, Afrika'nın güneyini dolaşarak Hindistan'a ulaşma çabaları, 16. yüzyılda Avrupa'da, deniz coğrafyası alanında büyük gelişmelere neden olmuştu. Osmanlıların da bu çalışmaların dışında kalmamaları doğaldı. Ayrıca bu yüzyılda Osmanlı imparatorluğu üç kıtaya yayılmış, Karadeniz, Akdeniz birer Türk gölü haline gelmiş, donanma Kızıl Deniz ve Hint Okyanusunda başarıdan başarıya koşmaya başlamıştı. Bu da Osmanlıların deniz coğrafyası alanında çalışma yapmalarını zorunlu kılıyordu. Bu bakımdan İki Dünya haritası ve Kitab-ı Bahriye adlı kitabıyla, bir Türk Amiralî, Pirî Reis, deniz coğrafyası alanının yalnız Osmanlılarda değil Dünyada da en önemli temsilcilerinden biri olmuştu.

Kitab-ı Bahriye, Avrupa Haritası

Kitab-ı Bahriye, Alanya (Antalya)

15. yüzyıl sonlarında Avrupa uluslarının zenginliği deniz ticaretine dayanıyordu. Deniz yollarına egemen, yani başkalarının bilmediği deniz yollarını ve yeni ülkeleri bilenler Avrupa'nın en zengin ulusu olma olanağına sahipti. Bu nedenle İspanyollar, Yeni Dünyayı keşifleri (Amerika Kıtası), başka deyimle Kolomb'un ilk seyahatinden itibaren seyyahların yapmış oldukları bütün haritaları Sevilla(İspanya) Arşivinde saklamaya başlamışlardı. Bunlardan çok azının, o da İspanyolların güvendikleri bazı kaptanlar tarafından kopya edilmelerine izin vermişlerdi.

Ünlü seyyahların yaptığı önemli haritaların özellikle Kolomb*, Cortes, Magellan'nın haritaları ne kopya edilmiş ne bakır veya tahta üzerine kazılmış, ne de basılmıştı. Elde olanlar gözden kaçanlardı. Bu dönemde pek çok harita ve coğrafya kitabı basılmıştı. Ancak bütün bunlar İspanyol otoriteleri tarafından yanlışlarla dolu olduğu veya gizli bilgileri açıkladıkları gerekçesiyle yakılmışlardı.

Pirî Reis ise bu gelişmelere rağmen Dünya Haritasını oluştururken 34 haritadan yararlanmıştı. Bunlardan 20'sinin tarihi belli değildir. 8'i Müslüman coğrafyacıların Caferiye dedikleri haritalardır. 4'ü Portekizlilerin çizdikleri yeni haritalardır. 1'i de Kolomb'un haritasıdır. Ayrıca Pirî Reis haritayı nasıl çizdiğini, haritanın kenarına aldığı notlarda anlatmaktadır. Bu notlardan anlaşılıyor ki; Pirî Reis'in amcası Kemal Reis, bir çarpışmada Kolomb'un ilk üç Amerika seferine katılmış bir İspanyol'u esir almış. Pirî Reis, esiri sorguya çekmiş ve Colomb'un seferleri, sahiller, adalar, yer şekilleri, Amerika'da yaşayan yerliler ve gördükleri hayvanlar hakkında malumat almış olma ihtimalidir. Dahası, İspanyol esirin elinde gittiği bölgelerin haritasının varlığı iddiası(!) ise duruma farklı bir boyut kazandırmaktadır. Zaten Pirî Reis'de *Kitab-ı Bahriye* adlı eserinde Kolomb'un haritasından faydalandığının izlerini de vermektedir. Kolomb'un haritası kaybolduğundan, bugün bu haritadan izler taşıyan ve elde bulunan tek orijinal belge Pirî Reis'in bu haritasıdır.

Pirî Reis, Dünya Haritası ile ilgili olarak *Kitab-ı Bahriye'de* bu haritanın çok özenle çizildiğini söyledikten sonra ne kadar küçük olursa olsun bir haritada hata varsa onun kullanılmaması gerektiğini çünkü ona güveneni hataya götüreceğini belirtmiştir. Bizim haritaya nasıl gittiğimiz, onu nasıl bulduğumuz filmlerdekileri aratmayacak cinsten...

Cumhuriyet'in ilanından sonra sarayların tamamının müze olmasına karar verilmiştir. Müze olarak tasarlanan saraylardan birisi de günümüzde en çok ziyaretçiye ev sahipliği yapan Topkapı Sarayı'dır. Fakat Topkapı Sarayı III. Selim Döneminden itibaren kullanılmadığı için fiziksel olarak çok iyi durumda değildir. Müze olarak tasarlandığı için birçok tarihçi envanter çalışması yaparken aynı zamanda işçiler ise kendilerine verilen tadilat işleri ile meşguldür. Bu çalışmaların başında ise Milli Müzeler Müdürü olarak görevlendirilen Halil Ethem Eldem bulunmaktadır.

Rivayet odur ki 9 Kasım 1929'da Topkapı Sarayı'nın müzeye dönüştürülmesi sırasında envanter çalışmaları yapılmaktadır. Halil Ethem Bey bir gün öğle vakti Topkapı Sarayı'nın Harem bölümünden geçerken öğle yemeği yiyen işçilerle karşılaşır. Yemeğe davet edilen Halil Ethem Bey'in dikkatinden kaçmayan şey ise sofrâ örtüsü olarak kullanılan Pirî Reis'in meşhur Dünya Haritası oluyor.

Halil Ethem Bey haritayı Fatih Sultan Mehmed'in kartografya ilgisini araştırmak üzere İstanbul'da bulunan Prof. Dr. Adolf Deismann'a ve o sıralarda tesadüfen şehirde olan ve Pirî Reis'in 1526 yılında hazırladığı *Kitab-ı Bahriye'si* üzerine çalışan Prof. Dr. Paul Kahle'ye de gösteriyor. Kahle haritanın Pirî Reis'e ait olduğunu tespit ediyor ve haritanın varlığını 1931'de Leiden(Hollanda)'de düzenlenen Şarkiyatçılar** Kongresi'nde dünyaya duyuruyor. Böylece haritanın bilim dünyası ve kartografya tarihi açısından önemi tartışılmaya başlanıyor. Pirî Reis'in kaynakları arasında Kristof Kolomb'un haritasının da yer alması, büyük ilgi topluyor ve Osmanlı'nın keşifler çağıının gelişmelerini izlediğinin bir kanıtı olarak görülüyor.

Yabancı birçok araştırmacı tarafından merak edilen harita yurt dışında incelenmek istenilmektedir. Fakat Türkiye Cumhuriyeti'nin böyle bir matbaaya 1935 yılına kadar kavuşamaması nedeni ile Harita Atatürk'ün isteği üzerine ülke dışına kesinlikle çıkartılmıyor. Atatürk'e sunulan ve de ilgisini çeken harita Afet İnan'a verilen yetki ile 1935 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Matbaasında çoğaltılarak yurt dışına gönderiliyor.

Pirî Reis'in Dünya Haritası (1513, Gelibolu, Ceylan Derisi, Ölçüler: 90x65 cm.)

Not: Haritanın günümüze kalan kısmıdır. Diğer parçaları hakkında bilgi yoktur.

Pirî Reis, haritanın üzerine aldığı notlarda haritayı hangi yöntemle çizildiğini anlatır:

“Bu harita benzeri bir harita, bu asırda kimsede yoktur. Bu fakirin çizimi itibarıyla bir temel oluştu. Yirmi harita ve Büyük İskender zamanında çizilen haritaların sekizinden –ki dünyanın insan yerleşimli bölgelerini gösterir ve Araplar onlara Caferiye der- Arapların bir Hindistan haritasından ve Portekizlilerin zamanımızda çizdikleri dört Asya haritasından ve Kolomb’un batıda çizdiği haritadan faydalandım. Bunları karşılaştırmalı olarak inceleyip çikarsamalarda bulunarak bu haritayı ortaya çıkardım.”

Osmanlı donanmasına uzun süre komutanlık yapmış olan Pîrî Reis'in Dünya Haritası, kendi dönemine göre mesleki anlamda bir şaheserdir. Pîrî Reis'in denizcilikteki tecrübesi ve bilgisi tartışılmaz derecede engindir. Pîrî Reis de çağı ve çağından sonraki dönemlerde ortaya koyduğu haritalarla bütün dünyaya yüzyıllarca ışık tutmuştur. O tüm bu yeteneklerinin arasına, edebi ve felsefi bilgilerini de katmıştır. Kendinden sonra gelecek olan denizcilere de kendisi gibiengin bilgilerle donanmaları gerektiğini güzel bir dille öğütlemiştir. Bundan dolayıdır ki UNESCO'nun 36. Genel Konferansında, Pîrî Reis Haritası (1513)'nın 500.Yılı olarak ilan edilmiş kutlama ve anma programına alınmıştır.

*Kolomb'un Haritası, Amerika kıtasına dair yapıldığı bilinen en eski harita ve günümüze ulaşamamıştır.

** **Şarkiyatçılık:** Yakın ve Uzak Doğu toplum ve kültürlerini, dilleri ve halklarının incelendiği batı kökenli ve batı merkezli araştırma alanlarının tümüne verilen ortak ad.

Hüseyin Serinci (Coğrafya Öğrt.)

Kaynakça:

- Fidan, A. (2013). Bir İnsan Olarak Koca Reis, Hayatı ve Vizyonu. Kent Akademisi, 6 (14) , 37-44. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kent/issue/34390/379859>
- Kent Akademisi | Kent Kültürü ve Yönetimi Hakemli Elektronik Dergi | Cilt: 6 Sayı: 2, Yaz 2013 Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/405824>
- Tekeli, S. (1985). Kristof Kolomb'un Haritasına Dayanarak en Eski, Amerika Haritasını çizen Türk Amirali Pîrî Reis. Erdem, 1 (3) , 653-664. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erdem/issue/44673/555084>
- http://docs.neu.edu.tr/library/nadir_eserler_el_yazmalari/Dergiler/1_Belletenler/2184.pdf
- https://www.youtube.com/watch?v=yw_36nYjNOQ
- <https://www.youtube.com/watch?v=2ZTYu5RHxDY>
- <https://www.youtube.com/watch?v=qYL5wdDkmuQ>
- <https://bugraderci.blogspot.com/2014/03/efsaneler-ve-gercekler-Pir-reisin.html>
- <https://aregem.ktb.gov.tr/TR-51243/Pir-reis-dunya-haritasi-1513nin-500yili-projesi-hakkin-.html>
- <https://www.atlasdergisi.com/kesfet/bilim/Pir-reis-ve-haritasi.html>
- http://www.bilimteknik.tubitak.gov.tr/sites/default/files/posterler/Pir_reis.pdf

Not: Yukarıdaki kodu okutarak TÜBİTAK sayfasındaki detaylı Pîrî Reis haritasına ulaşabilirsiniz.

NECİP FAZIL'IN DÜNYASINDA YALNIZLIK KAVRAMI

“Yalnızlığın en kötüsü seni anlamayanların arasında kalmaktır.” der Mevlana. Yalnızlık, insanın ruhen veya bedenen kimsesiz kalmasıdır. İnsanlar yalnız kalmayı farklı yorumlamışlardır. Bazılarına göre yalnızlık, paha biçilemez bir mücevher, en büyük ve en güzel hediyedir. Onlar yalnız kalabilmek için kendileri ile insanlar arasına kocaman bir duvar örerler. Bazılarına göre ise yalnız kalmak çok korkutucudur. Onlar yalnız kaldıklarında kendilerini adeta bir zindanda gibi hisseder ve bu duygu gün geçtikçe onları boğan bir katil hâline gelir. Onlar, kendileri ile insanlar arasına örülmüş duvarları yıkmak için çabalar. Kimilerine göre yalnızlık bir cennet bahçesidir, kimilerine göre ise cehennem azabı. Bana kalırsa yalnızlık insanın içini yiyen bir hastalıktır ve bu hastalığın ilacı insandır.

Peki Necip Fazıl yalnızlığı nasıl anlatmıştır? Yazarın hayatını, düşüncelerine etki eden önemli olayları bilmeden eserlerinde anlatmak istediklerini tam olarak anlayamayız. İstanbul’da doğan Necip Fazıl Kısakürek, ailenin tek erkek çocuğu olduğu için hep şımartılmıştır. Buna rağmen çocukluğu çok zor geçmiştir. Hastalıklar peşini asla bırakmamıştır. *O ve Ben* kitabında “*Bütün çocukluğum, ilk çocukluğum, hastalıkla geçti. On beş yaşıma kadar, bir çocuğun çekmesi mümkün ne kadar hastalık varsa hemen hepsini çektim.*” diye bahseder. Küçük yaştaki kardeşinin ölümü, hayatında derin izler bırakacaktır. Kızının ölümüne, annesi dayanamaz ve vereme yakalanır. Annesini her gün hastanede ziyaret eder. Bir gün bu ziyaret sırasında annesi, oğluna dönüp “*Senin şair olmanı ne kadar çok isterdim!*” der. Bu olayın ardından şair olmaya karar verir. Yıllar sonra Paris’e tahsil için gider. Yanlış seçimleri yüzünden burada yalnızlığa sürüklenir. Bu yüzden bohem hayat yaşadığı Paris’e “Kabus Şehir” der. Şair, ününü ikinci şiir kitabı olan “Kaldırımlar” ile kazanır. Kitap, büyük bir ilgi görmüştür. Önceleri hayatındaki boşluk ona işkence eder ve onu sonsuz bir yalnızlığa sürükler. Bu yalnızlıktan dolayı ruhi bir azap içindedir. Bu yalnızlıktan kurtulmak, hayatına anlam kazandırmak için bir arayışa girer. Cılız dere gibi olan hayatını okyanusa çeviren olay Seyyit Abdülhakim Arvasi ile tanışmasıdır. Onunla tanıştıktan sonra yalnızlığı farklı yorumlamış, yıllar süren arayışı son bulmuş ve tasavvufa yönelmiştir. Artık hayatı bir anlam kazanmış, yalnızlığı son bulmuştur. Onunla tanışmasını şöyle ifade eder: “*Tam otuz yıl saatim işlemiş, ben durmuşum/Gökyüzünden habersiz uçurtma uçurmuşum.*” Onunla tanışmadan önce hayatı boş ve anlamsızdır. Modernleşme adı altındaki Batı taklitçiliğine karşı çıkmış; *Dilci*, *İstanbullu*, *Muhbir*, *Sarı Çizmeli* gibi takma isimlerle *Büyük Doğu* dergisinde onları eleştiren yazılar yazmaya başlamıştır. Bundan sonraki yaşamında gazetelerde yazmaya ve İslami çizgide eser vermeye devam etmiştir. 25 Mayıs 1983’te, gece yarısı, pencereye dönerek bir süre öylece kalır ve “*Demek böyle ölülmüş!*” der. Yalnızlığı artık sona ermiştir. Mecnun’un Leyla’ya, Kerem’in Aslı’ya kavuştuğu gibi o da mutlak hakikate, Allah’a kavuşmuştur.

Necip Fazıl, yaşadığı düşünce değişimlerinden dolayı yalnızlığı farklı farklı yorumlamıştır. Örneğin Cinnet Mustatili kitabında *“Yalnızlık ve kimsesizlik öyle can evime koyuyor ki onu tertipli bir Çin işkencesi sanır gibi oluyorum.”* der. Yalnızlık, onun için bitmek bilmeyen işkencelere dönüşür. Bu düzenli işkenceler, hayatını çok etkilemiş, onu daima üzmüştür.

Şair, Serseri adlı şiirinde yalnızlığı şöyle anlatır:

*"Yeryüzünde yalnız benim serseri,
Yeryüzünde yalnız ben derbederim.
Herkesin dünyada varsa bir yeri,
Ben de bütün dünya benimdir derim.*

*Yıllarca gezdirdim hoyrat başımı.
Aradım bir ömür arkadaşımı.
Ölsem dikecek yok mezar taşımlı,
Hâlime ben bile hayret ederim.*

*Gönlüm ne dertlidir ne de bahtiyar,
Ne kendisine yâr ne kimseye yâr,
Bir rüya uğrunda ben diyar diyar,
Gölgemin peşinden yürür giderim."*

Necip Fazıl, burada kendisini yalnız görmeyen ancak gerçekte yalnızlığı yaşayan 'sözde modern' insanların trajedisini dile getirir. Onlar, toplumun içinde ve sevenlerinin arasında olsalar da kendilerini yalnız hissederler. Yalnızlıktan kurtulmak, onlar için rüya gibidir. Kalabalığın içinde olsa bile sadece kendi gölgesini görür ve nereye gittiğini bilmediği gölgesinin peşinden yola koyulur. İnsanlar dünyada sonsuza dek kalacaklarını düşünseler de esasında bu bir yanılsamadır. Şaire göre gerçek sonsuzluk ancak Allah'a kavuşuncadır. Necip Fazıl, yıllar boyu benliğini arar. Bu, aynı zamanda bir anlam arayışıdır. Şairin sert eleştirileri, birçok insan tarafından hoş karşılanmamıştır. Bazı çevreler ona karşı cephe almışlar ve onu yalnızlığa sürüklemişlerdir. Yazar, bu duruma nasıl geldiğini anlamamıştır çünkü kendisine göre sözleri doğru ve yerindedir. Kendisini hep haklı görmesinden dolayı ağır eleştirilere maruz kalmıştır ama yine de sözlerini ve düşüncelerini değiştirmemiş, hak bildiğini savunmaktan geri durmamıştır. Şair, Kaldırımlar şiirinde de yalnızlığı ustaca anlatır. Kaldırımlar, onun yalnızlık ülkesindeki kadim dostudur.

Şairlerin sultanının yalnızlık sonucu yaşadığı buhranları Kaldırımlar şiirinden takip edebiliriz:

*"Sokaktayım, kimsesiz bir sokak ortasında;
Yürüyorum, arkama bakmadan yürüyorum.
Yolumun karanlığa saplanan noktasında
Sanki beni bekleyen bir hayal görüyorum.*

*Kara gökler, kül rengi bulutlarla kapanık;
Evlerin bacasını kolluyor yıldırımlar.
İn cin uykuda, yalnız iki yoldaş uyanık;
Biri benim, biri de serseri kaldırımlar.*

*İçimde damla damla bir korku birikiyor;
Sanıyorum, her sokak başını kesmiş devler...
Üstüme camlarını, hep simsiyah, dikeyor;
Gözüne mil çekilmiş bir âmâ gibi evler. "*

Şair, kalabalıkların içinde bile kendini yapayalnız hisseder. Yalnızlık, onun içini kemiren bir hastalık hâline gelmiştir. Öyle ki küçücük bir karıncayı bile kocaman bir dev zanneder. Yazarın içinde bulunduğu manevi boşluk duygusu, onu yalnızlığa sürükler. Kendisini boğan yalnızlıktan çıkmaya çalışır ama daha da yalnızlığın içine gömülür. Yazar içinde bulunduğu yalnızlıktan çıkmak için bir kurtarıcı bekler. Elini uzatsa ona ulaşması mümkün gibidir. Oysa ne kadar çabalasa da nafi değildir. Yalnızlığın pençesine öyle düşmüştür ki kendisini karanlık bir dünyada gibi hisseder. Hayali varlıklar görür ve herkesin onu gözlediğini zanneder. Yalnızlığının endişe verici seviyeye geldiğini anlatır. Zamanla yalnızlık, onun hayatıyla bütünleşir ve onun vazgeçilmezi hâline gelir. Ondan kurtulması mümkün değildir çünkü yalnızlık, hayatının tamamlayıcısıdır. Şair, dünyadaki yalnızlığımızın ancak Allah'a kavuşunca sona ereceğini bilir. Yalnızlık şiirinde bu durumu şöyle anlatır:

*"Yalnızlık bir fenerse,
Ben de içindeki mum,
Onu, billur bir kâse
Gibi doldurur nurum.
Dışardan bana neler
Getirir pervaneler!
Pırıltılar, nâğmeler,
Renklerle eriyorum.*

Bu şiirinde yalnızlığı, eşyalara anlam kazandırarak anlatmıştır. Yalnızlık, insanları aydınlatan bir fener, fenerin kaynağı ise nurdur. İnsanın nuru ne kadar çoksa fener de o kadar çok aydınlatır. İnsanlar, kalabalığın içinde bulunsalar da bu nura sahip olmadıkça yalnızlıkla mücadele edemezler. Şair, artık yalnızlıktan korkmuyor. Hatta şairin yalnızlığı sevmeye başladığı söylenebilir. Yalnızlığın, ona güzellikler getirdiğine inanır. Yalnızlığı, kendisinin bir parçası olarak görür ve bundan şikâyet etmez. Üstelik içinde bulunduğu yalnızlık, hayatını bir güneş gibi aydınlatır.

Yalnızlık, Necip Fazıl'a göre hayatın bir parçasıdır. Ona göre tek bir gerçek vardır, o da şudur: İnsan yalnız doğar, yalnız ölür. Bu yalnızlık ancak Allah'a kavuşunca bitecektir. Bir şiirinde *"Yalnızlık, zehrim de , ilacım da sensin!"* der. Necip Fazıl hep bu ikilem arasında gelip gitmiştir. Yazar, ilk başlarda yalnızlığı kendini boğan bir canavar gibi hisseder ve karamsarlığa sürüklenir. Daha sonraları ise yalnızlık, hayatıyla bütünleşir. Bu yalnızlıktan kurtulmanın tek yolunun Allah'a kavuşmaktan geçtiğini bildiğinden artık yalnızlıktan korkmaz. İnsanlar tarafından sevilen ve değer verilen biri olmasına rağmen eserlerinde hep yalnız olduğunu anlatır. Bunun nedeni, anlatmak istediklerini kimsenin anlamadığını düşünmesidir. Şiirleri, nesirleri, sohbetleri, fikir yazılarıyla Türk edebiyatında iz bırakan büyük şairimiz Necip Fazıl'ı saygıyla anıyor ve sözlerimi onun mısralarıyla nihayete erdirmek istiyorum:

*"Yalnızız, beşikten, tut, tabuta kadar yalnız;
Ülfet, kara yalnızlık madeninde bir yaldız..."*

Hümeysra Şimşek (11/B)

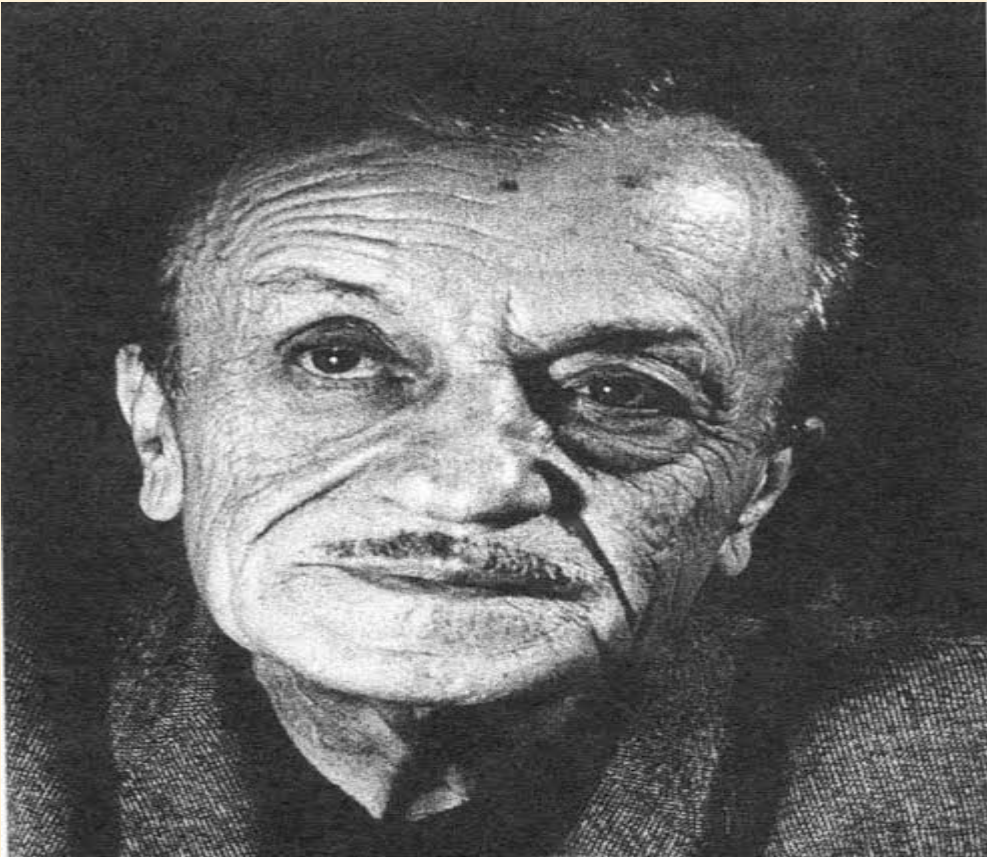
Yararlanılan Kaynaklar:

Kısakürek, N.F. (2014). *Çile*. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.

Kısakürek, N.F. (2016). *O ve Ben*. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.

Kısakürek, N.F. (2017). *Kafa Kâğıdı*. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.

Kısakürek, N. F.(2012). *Cinnet Mustatili*. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.

BUZADAM ÖTZİ

1991 yılında bir grup kayakçı Avusturya-İtalya sınırında, Ötztal Alpleri'nde, buza yarı gömülü hâlde mumyalaşmış insan cesedi ile karşılaştı. Cesedin bulunduğu yerde rakım 10.530 feet (3,2 km) olduğu için gruptaki kayakçılar cesedin kayıp bir dağcıya ait olduğunu düşündüler. Yerel memurlar gelip incelediklerinde cesedin daha yüksek ihtimalle dünya savaşlarının birinde kaybolan bir İtalyan askere ait olduğunu düşündüler.

Yalnızca arkeologlar Ötzi'yi, ismini keşfedildiği yerin yakınındaki dağdan almıştır, inceleme şansı bulduklarında yaşı hakkındaki çarpıcı gerçeği gün ışığına çıkardılar. Bilim insanları, radyokarbon tarihlendirmesi kullanarak hayret verici şekilde bundan 5300 yıl önce yaşadığını tespit ettiler. Yani yaşadığı dönemde Sümerler yeni tarih sahnesine çıkıyorlardı, Roma İmparatorluğu'nun kurulmasına ise 2600 sene vardı. Düştüğü o buz cebi beynini, iç organlarını, penisini, pubik kıllarını ve göz kürelerinden birini tamamıyla

korumuştur. Keşfedildiği tarihte bilim dünyasında parlayan bir keşifti çünkü antik dünya hakkındaki bilimsel hipotezleri ve varsayımları çürütmüştü.

Ötzi Kimdir?

Milattan önce 3300 tarihlerinde yaşamış bir Bakır Çağ insanıydı. Toplumdaki yeri ise hâlâ tartışılan bir konudur. Ötzi, bir çoban da olabilir bir kabile reisi de. Belki de bir şaman ya da bir hekimdi. Bir avcı olduğu kesin olarak biliniyor. Ancak o dönemde herkes biraz avcıydı zaten. Hayattayken yaklaşık 160 santimetre uzunluğundaydı ve 50 kilogram kütledeydi. Koyu orta uzunlukta saçları ve muhtemelen sakalı vardı. Göz rengi kahverengiydi. Kan tipi sıfırdı ve tam bir laktoz intoleransına sahipti.

Ötzi'nin Yaşayan Akrabaları

Buzadam'ın yaşayan akrabaları bir DNA araştırması ile açığa çıkarıldı. Buzadam'ın erkek seks kromozomlarındaki sıra dışı bir işaretçiyi takip eden gen araştırmacıları, Ötzi'nin Avusturya'nın Tyrol Bölgesi'nde yaşayan en az 19 genetik akrabası olduğunu doğruluyorlar. Bu eşleşme Innsbruck Tıp Üniversitesinde Walther Parson liderliğinde yürütülen 3700 kan bağışçısı örnekleri üzerinde yapılan bir araştırmada ortaya koyuldu. Parson, Ötzi ve bu 19 kişinin G-L91 olarak bilinen nadir bir mutasyonu paylaşan, 10.000-12.000 yıl önce yaşamış ortak bir atayı paylaştığını söylüyor.

Buzadam'ın Alet Çantası

Ötzi, antik bir alet çantasına sahipti. Bu alet çantası hançer, ok ucu, oval şekilli deri yüzücü taş, matkap şeklinde bir odun, ve geyik boynuzu içeren rötuşcu bir kütük içeriyordu. Ötzi, aynı zamanda porsuk ağacı ve bakırdan yapılmış bir baltaya da sahipti. Ursula Wierer - İtalya, Floransa Taşrasal Arkeoloji Güzel Sanatlar ve Peyzaj Departmanı'ndan bir arkeolog- Ötzi'nin hançer ve ok uçlarını yüksek güçlü mikroskoplar ve CT taramaları kullanarak inceledi. Wierer, "O, eşyalarını önemserdi diyor". Buzadam'ın neredeyse tüm aletleri ölmeden kısa süre önce bilinmiş ve bakımları yapılmıştı.

Ek olarak Ötzi, muhtemelen sağ eli dominant bir insandı. Eşyalarındaki yıpranma analizleri bizi böyle düşündürüyor. Ayrıca çalışmalarda bulunmayan İtalya'daki Eurac Araştırma Enstitüsü'nde Mumya Çalışmaları Enstitüsü Müdürü Albert Zink "Ötzi öldüğünde sağ elinde yara vardı." diyor. Bu, onun sağ eli olduğunu bir nevi kanıtıdır. Zink, Live Science'a Ötzi'nin sağ eli olması hakkında "Bedeninin sağ tarafı biraz daha gelişmişti, bu yüzden müthiş mantıklı geliyor." diyor. Wierer ve arkadaşları, yaptıkları ara-

tırmada ilginç bir hipotezde bulunuyorlar. Bulundukları çağda onlarca kilometre öteye uzanan ticaretleri vardı. Bu hipotez Ötzi'nin eşyalarındaki etnografik kartlardan çıkarılıyor. OPk uçları tipik Kuzey İtalya kültürünü yansıtırken yüzücüleri ve bıçakları Güney Cermanya İsviçre kültürünü yansıtıyor. Diğer çalışmalar gösteriyor ki Bakır Çağı'nda, Kuzey İtalya'dan chert* hançer ticareti vardı. "Bence biz, zamanı için belirli hammadde ve belirli ürünler için gayet uzaklara ulaşan bir ticaret olduğunu düşünmek zorundayız." diyor Wierer. Zink ise Ötzi'nin diğer kültürler ile bağlantılarının altını çizen çalışmaları övgü ile anıyor.

Ötzi, bu aletlerin yanında tıbbi bir set de taşıyordu. Bu set sağlıklı bitki ve mantarlar içeriyordu. Araştırıldığında setin içindeki bazı mantar türlerinin bağırsak parazitlerine karşı etkili olduğu ortaya çıktı. Yani Ötzi bağırsağındaki parazitlerden haberdardı ve onlardan kurtulmaya çalışıyordu.

*Chert: Biyolojik kökenli kuvarslı bir tür kayaç.

Buzadam'ın Dövmeleri

Ötzi'nin donmuş mumyası bize hoş bir Bakır Çağı dövme koleksiyonu sunuyor. Baştan ayağa kadar vücudunu kaplayan ellinin üzerinde dövmesi vardı. Bu dövmeler iğne ile işlenmemişti, iyi bir deri kesici atıldıktan sonra kesici meşe kömürü basılması ile oluşturuluyordu. Bu çizgisel dövmelerin eklem ve sırt gibi ağrı ve yaralanma ile bağdaşık bölgelerde çapraz yapması, bazı araştırmaları bu dövmelerin akupunktur noktalarını işaret ettiğini inandırmaya itiyor. Eğer Ötzi'nin üzerindeki bu dövmeler hakkındaki böylesine bir hipotez doğru çıkarsa akupunkturun Çin'deki bilinen ilk örneklerinden 2000 sene kadar önce rastlıyoruz demektir.

Buzadam'ın Sağlık Durumu

Ötzi'nin, içinde artrit, damar sertliği, safra taşı ve serçe parmağında kötü büyümeyi (belki donma yüzündendir) içeren kırka yakın rahatsızlığı vardır. Dahası Ötzi'nin bağırsakları parazit kurtçuk yumurtaları içeriyordu. Lyme hastalığına da sahip olduğu düşünülüyor. Muhtemelen metal cevherleri ile çalışmaktan ve bakır çıkarmaktan kaynaklı vücudunda ciddi şekilde arsenik tespit edildi. Bu fiziksel rahatsızlıklarının yanında Ötzi, birkaç anatomik anomaliteye sahipti. İki taraftaki yirmilik dişleri ve 12. kaburga çifti eksikti. Ayrıca ön dişleri arasında diastema olarak bilinen açıklık vardı. Bazı araştırmalar Ötzi'nin infertil olabileceğinden de şüpheleniyorlar. Bitmedi, Ötzi'ye yapılan tam beden bilgisayarlı tomografi taraması gösteriyor ki Ötzi'nin kalp bölgesinde üç adet kalsifikasyon vardı. Yani tabiri caizse kalp krizinin eli kulağındaydı. Aynı zamanda karotid arterinde de kalsifikasyon tespit edildi. "Bu da felç riskinin yüksek olduğunu gösteriyor." diyor kardiyoloji çalışmaları öncüsü Dr. Seth Martin. Dr Philip Green ise ekliyor "Sanıyorum ki bu plakların (kalsifikasyonların) gelişmesinde onun yaşam biçimi büyük rol oynamıyordu.". Rahatsızlıklarının genetik olduğunu düşündüğünü belirtiyor Dr. Green.

Buzadam'ın Ölümü

Çektiği bunca sağlık sorununa rağmen onu öldüren şey sırtından saplanan bir ok oldu. Ok clavicle'nin altından girmişti ancak akciğere kadar saplanmamıştı. Araştırma Zürih Üniversitesi Anatomi Enstitüsü'nden Frank Rühli ve çalışma arkadaşları tarafından Balzano'daki Genel Hastane'de modern x-ray yardımı ile gerçekleştirildi. "Ok, ilk deriyi delmiş, scapulayı geçmiş sonra basitçe akciğere yaklaşmış ancak delmeden sonlanmış." diyor Rühli. "Clavicle'nin hemen altında sonlanmış." diye ekliyor. İşte burada üzerinde 13mm uzunluğunda bir yarık bulunan bir arter var. Etrafında dokuyu kuşatan görülebilir geniş bir kan pıhtısı var.

Araştırmalara göre bu yırtılma ağır bir kanamaya ve kalbin durmasına yol açmış olmalıydı. Buzadam'ın ok girdikten kısa bir süre sonra öldüğü düşünülüyor. "Bu basitçe ölümün radyolojik kanıtıdır." diyor Rühli.

Öldüğü zaman birisi ok sapını bedeninden uzaklaştırdı. Sapın oturduğu bölgedeki kana bakılacak olursa ok Ötzi'nin yarası kanarken çekilmiş ancak ok ucu Buzadam'ın sırtındaki yaranın 6 mm kadar yakınında kalmıştı.

Davayı araştıran Münih Polis Teşkilatı'ndan Dedektif Müfettiş Alexander Horn'a göre bu bir suikasttı. Horn, katilin duygusal nedenlerle bu eylemi gerçekleştirdiğini düşünüyor çünkü Ötzi'nin aletleri(ki çağına göre epey değerli aletler) çalınmamıştı.

Ölümünden 5300 yıl sonra dahi insanlığa yaşadığı çağı gösteren Buzadam Ötzi hâlen üzerine araştırmalar süren bir insandır.

Hazırlayan/Çeviren: Atabey Volkan Tezcan

Kaynakça:

<https://www.livescience.com/62689-otzi-iceman-mummy-heart-disease.html>

<https://www.mnn.com/lifestyle/arts-culture/blogs/11-things-you-dont-know-about-otzi>

<https://news.nationalgeographic.com/news/2013/10/131016-otzi-ice-man-mummy-five-facts/>

<http://www.iceman.it/en/the-iceman/>

<https://www.nature.com/news/iceman-s-dna-reveals-health-risks-and-relations-1.10130>

MEKÂNIN RUHU: ÇORUM AYAKKABICILAR ARASTASI

Bu sokağa ilk gelişim dedem ile olmuştu. Ben o zamanlar, dedesinin elini sımsıkı tutmuş, bir masal dünyasını andıran dar sokağı hayranlıkla izleyen bir çocuktum. Kimisi ayakkabı tabanı yapıyor, kimisi var gücüyle elindeki çekiçe ayakkabalara vuruyor, kimisi ayakkabılar için deri kesiyor, kimisi ise sadece oradaki esnafları seyrederek bir şeyler kavramaya çalışıyordu. Ben en çok oraya gelen insanların yüz ifadelerini merak ediyordum. Çünkü ayakkabı kokusu, mekânın darlığından dolayı uçup gitmediğinden gelip geçenlerden bazıları kokudan burunlarını kapatırdı. Acaba hayatlarında hiç böyle bir koku koklamamışlar mıydı? Mesela ben buraya ilk girdiğimde hissettiğim o kokuyu bir türlü unutamıyorum. Bazıları bu kokuyu iğrenç bulsa da buram buram el emeğini çağrıştıran bu kokular günden güne hayatımızdan çekiliyor. Burası neresiydi? Neden bu kadar dar bir yoldu? Neden insanlar kendini bu kadar yoruyordu? Bunun gibi daha birçok sorunun cevabını bulmak istiyordum. Dedeme bütün bunları sormak istesem de akıp giden görüntülerden fırsat bulamıyordum. Aradan yıllar geçti, bizler büyüdük, şehir büyüdü. Fabrikalar çoğaldı. Şehrin göbeğinde büyümeyen, zamana, sanayileşmeye, makineye meydan okuyan bu mekân büyümedi. Varlığıyla "Ben insan emeğinin, alın terinin ürünüyüm." diyor ve bizi çağırıyordu. İşte tüm sorularımıza cevap bulmak için arkadaşım Esmâ ile beraber dünyanın "en dar sokağı"na, ayakkabıcılar arastasına gittik. Burada Kemal Amca'mız ile oturup sohbet ettik. Sorduk, soruşturduk. Bakın bizi eşsiz tecrübesi ile nasıl bilgilendirdi?

Mukadderat: Ayakkabıcılığa nasıl başladın Kemal Usta? Baba mesleği miydi yoksa şartlar, imkânlar mı seni bu mesleğe götürdü?

Ayakkabıcı Kemal Usta: Baba mesleği olduğu için ben de devam ettiriyorum. Yaklaşık 40 senedir yapıyorum bu işi. Başta bu dükkân şimdiki kadar büyük değildi. Yapılırken standart ölçü olan 170 cm'e 230 cm tercih edilmiştir. Bu şekilde 36 tane dükkân vardır bu sokakta. Fakat şimdi altı veya yedi dükkân bulunmaktadır. Bunun sebebi diğer dükkân sahiplerinin çırak bulamadıkları için dükkânlarını kapatmış olmasındandır. Biz de kapatılmış, içinde usta bulunmayan dükkânlar arasındaki duvarları yıktık ve iki üç dükkânı birleştirdik. Böylelikle kendi dükkânlarımızı da genişletmiş olduk.

Mukadderat: Bu işi ekmek parası olduğu için mi yoksa zevk için mi yapıyorsun Kemal Usta?

Ayakkabıcı Kemal Usta: Öncelikle, en önemlisi hangi meslek olursa olsun yaptığın işi severek yapacaksın. Ben ayakkabı ustasıyım. Emeğimi elimde tutmak kadar bana keyif veren başka bir şey yok. Şimdilerde ne kadar unutulsa da insanlar bir gün yine eskiye dönecekler. Ben yıllardır bu mesleği yapıyorsam bunun tek bir nedeni vardır o da bu işi zevk alarak yapmamdır.

Mukadderat: Kemal Usta, sence ayakkabı tamirciliği neden önemini yitirdi? Neden çırak bulunmuyor?

Ayakkabıcı Kemal Usta: İnsanlar şimdi eskisi gibi değil. Eskiden herkesin bir ayakkabısı olurdu. O da senin yaşına yakın bir ağabeyin, ablan yoksa. Eğer varsa onunla ortak kullanacaksın. Eğer kardeşin yoksa sana da bir ayakkabı alınabilirdi ama o ayakkabıyı artık senelerce kullanırdın. Yırtılınca gidip ayakkabı ustasına diktirirdin. O zamanlarda nerde bir kişinin üç dört ayakkabısı olması! Şimdiki zamanlar gibi değildi. Şimdi herkesin en az üçer, dörder ayakkabısı var. Ayakkabısı yırtılınca bize getiren nadiren oluyor. Yırtılınca at çöpe, yenisini al!.. Çırak yoksa usta yok, usta yoksa sanatkar yok.

Mukadderat: Peki Kemal Usta, bir şey merak ediyorum. Neden bu dar sokakta sadece ayakkabı esnafı var? Dokumacı, bakırcı, işlemeci yok?

Ayakkabıcı Kemal Usta: Buranın bir özelliği de 36 dükkânın tamamının 1957 yılında dönemin belediye başkanı tarafından yalnızca ayakkabı arastacılarına verilmiş olmasıdır.

Sesindeki samimiyete tüm içtenliğimizle güvendik. İşini hakkıyla ve severek yapıyordu. Kemal Amca'nın yüzündeki her kırışık sanki tamir ettiği ayakkabılardan izler taşıyordu. Yüzüne yansıyan mutluluğun formülü basitti: İşini severek yapmak ve helâl kazanmak.

Dükkândan çıkıp sokağa adım attığımızda etrafın sessizliği dikkatimizi çekti. Kestirme yol olarak kullanan kişiler dışında gelip geçen kimse yoktu. Oysa anlatılanlara göre 1957 yılında 36 dükkân, 36 farklı kişiye verilmişti. Şimdi ise onlardan eser yoktu. Kimi ahiret yurduna göçmüş, kimi artık kazanç sağlamadığı için mesleği bırakmış, kimi ise yaşlılıktan gözü görmez, eli tutmaz, adım atamaz hâle gelmişti. Dar sokak, günümüzde her ne kadar yıpranmış, eski bir görünüme sahip olsa da bilenler için burası bir ruha sahip önemli bir mekândır. Yolu bu sokağa düşenlerin sayısı günden güne azalsa da böylesine bir anlama ve tarihe sahip mekânların unutulmaması için ilgiyle yaklaşmalı ve onlar hakkında bilgi sahibi olmalıyız. Gökyüzünü kapatan beton binalara ve ruhsuz makinelerden çıkan seri üretim ayakkabalara inat bu sokak yerinde duruyor ve bizi kendisine çağırıyor. Kim bilir bir gün sizin de yolunuz buraya düşer.

Röportaj: Esmenur Ökmen, Betül Akdağ (10/B)

Fotoğraf: Hakan Uslu

BİR KİTAP BİR YORUM

FARELER VE İNSANLAR-JOHN STEINBECK

SORU: Romanın sonunda George, Lennie'yi öldürmekte haklı mıdır? Siz olsaydınız romanı nasıl bitirirdiniz?

George, Lennie'yi daha fazla acı çekmemesi için öldürmüştür. Bence böyle yapmakta haklı değil çünkü arkadaşını yarı yolda bırakmamalıydı. Lennie'i de alıp kaçabilirlerdi. Başka bir çiftlikte para kazanıp hayallerine ulaşabilirlerdi. (Menşure Çelikara, 10/A)

Bence George Lennie'yi öldürmekte haklı. Çünkü o Lennie'yi öldürmeseydi diğer adamlar gelip Lennie'yi yakalayacaklardı ve onu acı çektirerek öldüreceklerdi. Ama George onu doğru yerden vurduğu için Lennie acı çekmeden öldü. Belki de ölmesi ikisi için de daha iyiydi. Romanı ben bitirseydim mutlu son olmasını isterdim. George, Lennie'yi bulurdu. Birlikte kaçarlardı. Ona çok kızardı ama bir daha kötü bir şey yapmazsa tavşanlara bakmasına izin vereceğini söylerdi. Birlikte çalışır, başka bir iş bularak hayallerini gerçekleştirirlerdi. Ama mutlu sonlar pek akılda kalmaz. George, Lennie'yi öldürdüğü için yani mutlu son olmadığı için bu romanın sonu hep aklımda kalacak. (Nisanur Söngüt, 10/A)

Saftır Lennie, ne yaptığını bilmiyordur ki!.. Ölmeyi hak etmemiştir. Bence roman çiftliktekiler Lennie'yi öldürmek isteyince George'un da Lennie'nin yanına gitmesi, her ne olursa olsun onun yanında kalması ve iki dostun birlikte ölmeleri ile bitebilirdi. Çünkü yılları birlikte devirdiğiniz bir dostla ölüme bile gidilir. Hayat, yalnız kalmak için çok kısa... Kitapta geçtiği gibi: "İnsan çok uzun süre yalnız kaldı mı hastalanır. Yalnızlıktan hastalanır." (Zeynep Saçan, 10/A)

George Lennie'yi gittikleri her yerde başlarını belaya soktuğu için öldürdü. Bunda haksızdı çünkü Lennie bunu bilerek ve isteyerek yapmıyordu. Ben romanın sonunu Lennie'nin yumuşak şeylere dokunma zaafından arkadaşlarının da yardımıyla kurtulmasıyla bitirirdim. Tabi Curley'nin karısı ölmezdi, hepsinin hayalleri gerçekleşirdi. (İrem Öngel, 10/A)

Bence Lennie'yi vurmakta haklı değil. Çünkü Lennie zaten kıt akıllı ve ne yaptığını bilmiyor. Ayrıca yaptıklarını da isteyerek yapmadı. (Dilara Doğan, 10/A)

Eğer George, Lennie'yi öldürmeseydi Curley onu öldürecek ve George vicdan azabı çekecekti. En mantıklısı buydu. Romanın sonunu değiştirmedim çünkü en uygun şekli budur. Eğer George, Lennie'yi öldürmeseydi ve başka çiftliğe kaçsalar yine aynı tatsızlıkları yaşayacaklardı. (Sıla Naz Şen, 10/A)

Bu kadar yıllık dostlukları varken daha Lennie'yi dinlemeden bunu yapması yanlış. Zaten onun iyi birisi olduğunu ve yanlışlıkla olduğunu anlamıştı. Ben olsaydım asla dostuma böyle davranmazdım. (Beyza Demir, 10/A)

Romanın bütünü düşünüldüğünde George haklıydı. Çünkü Candy'nin köpeğini de artık bir işe yaramayıp kendine ve etrafına zarar verdiğini düşündükleri için vurmuşlardı. Ayrıca Curley onu bulsaydı işkence ederek öldürürdü. George, vicdanını daha rahat tutabilmek için onu vurdu. Ama vurmayıp bir tımarhaneye de götürebilirdi. Roman böyle bitmemeliydi. En azından George'un hayallerini gerçekleştirip gerçekleştiremediği anlatılabilirdi. (İdal Çatalbaş, 10/A)

Elbette George haksızdır. Ben olsam romanı şöyle bitirirdim: Lennie, Curley'in karısını vurduktan sonra George'un dediği gibi çalılıklarda bekleyip arkadaşının gelmesini beklerdi. O geldikten sonra birlikte kaçır ve başka bir çiftlikte iş bulurlardı. Çalışma planlarını yapıp bunu yakın arkadaşlarına da anlatırlardı. Bu sayede birkaç kişi daha işlerine ortak olurdu. Parayı denkleştirdiklerinde Candy'i de alırlar ve hep beraber bir arazi satın alırlardı. Daha sonra Lennie için tavşan kafesi, yonca tarlası, küçük kulübe gibi şeyler yaparlardı. Bu sayede Lennie, sınırsızca tavşanları severbilir, yeni bir köpek satın alabilirdi. Roman şu satırlarla biterdi: --Baksana George, nasıl da besliyorum tavşanları? George, "Evet" derken gülümsedi ve kahvesinden bir yudum daha aldı.

(Ash Torun, 10/A)

YAŞAMIN KIYISINDA

Mei, iki yıl önce "Waverly Hills" adındaki Amerika'nın en büyük ruh sağlığı merkezlerinden birine getirildi. Bir kış sabahıydı. Doktor, Mei'nin odasına girdi. Her zamanki gibi kısa siyah saçlarını özenle taramış, eline sıcak kahvesini almış, cam kenarında oturduğu sandalyeden dışarıyı seyreliyordu. Doktor bu duruma alışık olduğu için pek umursamadan tam karşısına yan tarafta bulunan sandalyeyi çekti ve oturdu. Elindeki dosyasını biraz inceledikten sonra lafa girdi. "Evet, bugün nasıl hissediyorsun bakalım?" Mei, gözünü baktığı yönden ayırmadan cevapladı. "İki yıldır her sabah geliyor nasıl olduğunu soruyorsunuz ve aldığınız tek cevap "İyiym." sizce de bu durum çok sıkıcı olmaya başlamadı mı?" Doktor kalemini eline aldı, dosyasında bulunan kâğıda bir kaç şey ekledi. "İyi olduğunu bilmek ve seni kontrol etmek benim görevim, ayrıca çok gariptir ki seni sadece sabahları görmeye geldiğimi fark etmemiştim." Mei bakışlarını doktora çevirdi ve sertleştirdi. "Nasıl fark etmezsiniz, her sabah saat 09.15'te odama girer bana kalırsa gereği bile olmayan bir kaç soru sorar ve çıkarsınız." Doktor, hem tedirgin hem de umursamaz bir tavır takındı. Yaklaşık yarım saat kadar sohbet ettikten sonra doktor ayağa kalktı ve "Pekâlâ, bugünlük bu kadar yeter, tekrar görüşene kadar kendine iyi bakmanı istiyorum." diyerek odadan ayrıldı.

Saat 12.00'de doktor yeniden içeriye girdi. "Merhaba Billy, seninle biraz konuşabilir miyim?" Billy yaklaşık sekiz yaşında bir çocuktü. Oyuncaklarıyla oynadığı yataktan aşağı indi ve heyecanlı bir şekilde sordu: "Tabi ki Doktor, ama sonunda benimle birlikte oynar mısınız?" Doktor olumlu anlamda kafasını salladı. Birlikte yatağının üzerine oturdular. "Billy, biliyorum bu odada yalnız kalıyorsun. Bu durum senin için epeyce can sıkıcı olmalı fakat dün gece hemşire ablaların bana ağlayarak uyandığını ve seni sakinleştirmelerinin epey zor olduğunu söylediler. Sorun nedir, kâbus falan mı gördün?" Billy her zaman neşeli ve hareketli bir çocuktü ama doktorun söylediklerinden sonra yüzü korkmuş ve acıklı bir hâl aldı. "Hayır kâbus falan görmedim. Sorun Luke, dün gece durup dururken ağlamaya ve içeriden çıkmak istediğiyle ilgili şeyler söyleyerek çılgılık atmaya başladı." Hemşire şaşkın bir yüz ifadesiyle lafa atıldı: "Fakat bizim Luke adında..." Doktor hızla hemşirenin sözünü kesti: "Pekâlâ ufaklık, bana güvenmeni istiyorum onunla konuşup seni daha fazla korkutmamasını isteyeceğim." diyerek odadan çıktı.

Saat 15.45. Muayene sırası Luke'a gelmişti. Doktor kapıya geldi, her zamanki gibi elinde dosyası vardı. Derin bir nefes aldı ve bir iki kere kapıyı tıklayıp içeriye girdi. Görünürde kimselikler yoktu. Biraz bakındı ve mırıltıyla karışık bir ağlama sesi duydu. Camın tam kenarında bulunan demir dolaba yöneldi. Dolabın önüne geldi ve yavaşça kapağını açtı. İçeride saklanan Luke'du. Sakince tebessüm etti ve yardım için elini uzattı. Luke itiraz etmeden kabul etti ve dolaptan çıktı. Doktor hem içerideki bu garip havayı bozmak için hem de onu rahatlatmak için lafa girdi. "Luke, bana biraz nasıl hissettiğinden bahsetmek ister misin?" Luke, heyecanlı ve ağlamaklı bir ses tonda anlatmaya başladı: "İyi değilim, içeriden çıkmak istiyorum, artık özgür olmak istiyorum. Beni yok edeceğinizden korkuyorum. Beni burada anlayabilecek tek kişi Billy fakat onu da korkutmuş olmalıyım."

Gözlerinden akan yaşlara hâkim olamadı. Doktor elini Luke'un omzuna koydu "Endişelenme bir zarar görmeyeceksin, sadece senden küçük bir ricam olacak. Lütfen Billy ile iletişimi kes, bu ikiniz açısından da daha sağlıklı olacak hem zaten onu farklı bir hastaneye alacağız. Onu daha fazla korkutmak istemeyeceğini biliyorum." Luke, ağlamaya devam ediyordu ama sakindi. Doktorun odadan çıkışını izledi ve bir süre daha ağlamaya devam etti.

Saat 21:30.Doktor artık çok yorgundu ve bugünkü son hastasını görecekti.William,sanırım hastalar arasındaki en zor hastaydı çünkü çok akıllı ve kurnazdı.Onunla uğraşmak hep çok zor olmuştu.Doktor odaya girdiğinde William beklendik bir şekilde masasında kitap okuyordu.Doktorun içeriye girdiğini fark ettiğinde ayağa kalktı ve onu selamladı."Merhaba Doktor,sizi gördüğüme sevindim benim de sizinle konuşacaklarım vardı." Doktor da karşılık olarak tebessüm etti."Merhaba William, benimle konuşacakların olduğunu duydum evet, duymak için sabırsızlanıyorum." William oldukça sakın bir tavırla tekrar yerine, doktor da tam karşısına oturdu."Lafı çok dolandırmayacağımdan endişeniz olmasın, son zamanlarımı yaşıyorum. Bu ızdırıp verici durumun Mei için ne kadar zor olduğunun farkındayım ve ona verdiğiniz ilaçları kabul ettireceğim böylelikle kendimi yok edeceğim." Doktor tedirgin bir tavırla "Sana güvenebilir miyim?" diye sordu. William "Şüphenez olmasın." diye yanıtladı. Doktor, William ile vedalaşıp odadan çıktından sonra William çekmecesinden dün gece aldığı tüm ağır ilaçları aynı anda içti ve saatler içinde hayatına son verdi.

"301 numaralı odamızda kalan hastamız Mei Wilson dün gece saat 00:30'da ölü olarak bulundu.24 yaşında disosiyatif kişilik bozukluğu olan bir hastamızdı. Disosiyatif bozukluk, insanın içerisinden farklı travma ve duygulardan ortaya çıkan yeni karakterleri barındırmasıdır. Mei'nin tanıştığımız üç karakteri vardı. Bunlar gün içerisinden farklı saatlerde ortaya çıkıyorlardı. Öğlen saat 12:00'da ortaya çıkan 8 yaşında mutlu ve heyecan dolu Billy,17 yaşında olduğunu düşündüğümüz bastırılmış korku ve üzüntülerden ortaya çıkan Luke ve son olarak zaman içerisinde kendini geliştirmiş intihara meyilli William. Son karakter William, ilaçları kabul ettiremediğimiz karakterdi ve Mei'yi intihara sürüklemişti. Durum için çok üzgünüm." Doktor olan biteni rapor ettikten sonra Mei vakasını yeni gelen stajyer doktorlara örnek olarak sunmak adına dosyasına ekledi.

İlayda Sevinçoğlu (11/D)

“İKİ ARADA BİR DEREDE”NİN YANINDA

Derenin etrafında yeşillenmiş bir orman vardı. Balta girmemiş bu ormanda küçük bir kamp ateşi göze batıyordu. Ateşin başında da biri dikiliyordu. Ne kadar yorgun olduğu yüzünden anlaşıyordu. Bu adam, ensesinde hissettiği böcek yüzünden sıçrayarak uyanmıştı. Üstünden yere düşen böcek büyük ihtimalle zararsız bir karıncaydı. Gece boyu böyle geçmişti zaten, zararsız ama rahatsız edici pek çok haşerat yüzünden uyuyamamıştı. Üstünde uyuyamamanın ve konforsuz yatağının tüm vücudunda bıraktığı bir ağırlık hissediyordu.

Sönmekte olan ateşini yeniden alevlendirmeye çalıştı. Ateşi canlı tutmanın ne kadar gerekli olduğunu biliyordu. Fakat yanacak yeterli miktarda çalı çırpı yoktu. Toplamayı düşündü ama gün daha ağarmamışken gözleriyle seçemezdi bu çalı çırpıyı. Nasıl yapabileceğini düşündürsün bu sırada gökyüzü de rengini açmaya başladı. Güneşin doğmaya başladığını fark edince güneşe doğru yöneldi. İzlemeye koyuldu. Güneş, etrafını kızıla çalmış gökyüzünü de maviye boyamıştı. Manzara karşısında büyülenmiş gibiydi adeta. Uzun süredir hissetmediği duyguları yeniden tattı. Ne üstünde bir ağırlık ne de bir yorgunluk kalmıştı.

Keşke bu anı birileriyle paylaşabilseydi, mesela kızıyla. "Baba, bu manzara ne kadar da güzel değil mi?" derdi kızı. "Evet kızım." derdi. "Ama seninle çok daha da güzel" Şehirde aralarında on metre olan binaların arasından bu kadar güzel görünmüyordu gündeğümü. Zaten kimsenin buna ayıracak vakti de yoktu. Herkes böyle güzel şeylerden mahrum kalıyordu. Kendini şanslı sayabilirdi, yeterince vakti ve imkânı vardı.

Aklından bunları geçirirken üşümeye başladı. Baktı ki ateş son demlerini yaşıyor, hava da aydınlanmış, yakacak birkaç şey toplamak için işe koyuldu. Geri geldiğinde topladığı küçük dalları ve kozalakları küçük ateşin üstüne yığı, üfleyerek ateşi kabarttı. Ateş başında oturdukça ısınmaya başladı. Isınmaya başlamıştı ama bu sefer de açlıktan karnı gurulduyordu. Yemek bulması gerekiyordu. Keşke dereden patatesli börek tutabilseydi ya da ağaçtan yaprak sarma toplayabilseydi.

Karısı çok güzel yapardı bunları. O da yemeyi çok severdi. Eşini severdi aslında, eşi iyi bir insandı. Bir de bu kadar aç gözlü olmasaydı keşke. "Fatma daha büyük evde oturuyor, Ayşe'nin daha hızlı giden bir arabası var. Ayfer tatilde pahalı otellerde kalıyor." diye yakınıp durmasaydı belki evlilikleri devam edebilirdi. Sadece eşi olsa neyse!.. Kızı harçlık istiyordu hep, patronu şirketinin hisse senetlerinin değerlenmesini, arkadaşları da bu seneki zamlarının geçen seneden daha fazla olmasını. İnsanlar daha fazla harcamak için daha fazla kazanmaya çalışıyordu. Bunun için sevdiklerine de kendilerine de yeterli zamanı ayıramıyorlardı.

"İyi ki bu ormana geldim, artık hiçbir derdim yok!" derken konuşmasının gereksiz olduğunu zira burada yapayalnız olduğunu hatırladı.

Barış Çamurtaş (11/D)

KANLI KAMALAR

Dolunay o parlak gövdesiyle geceyi aydınlatırken Elburus ormanında dökülen Çegem Şelalesi ağaçların arasında yankılanan o gür sesiyle geceyi ürkünç bir hâle sokuyordu. Hafız ve oğulları atlarının çiğneyerek hışkırdattıkları otların arasında ormandan ayrılırken, yükselen kurt sesleri artık eve gitme zamanının geldiğini bildiriyordu. Upuzun yaylaların ortasında kalan köylerine vardıklarında dolunay parlak yüzünü karanlığa bırakmaya başlamıştı. Köye girmişler, köy girişinde bulunan çeşmeden sularını içerlerken sıkıntıdan iç geçiren Alkas'la uğraşmaya başlamışlardı. "Hooy, Alkas! Kaşenin bu çeşmeden su taşırken onu izlediğin günleri mi özledin yine?" diyerek kahkaha-lara boğulmuştu kardeşleri.

Alkas, kendi köyünden bir kıza âşık olmuş fakat aynı köyden olmaları nedeniyle kıza açılama-mıştı. Tabi aradan zaman geçince de âşık olduğu kız başka köyden birisiyle evlenip kendine güzel bir yuva kurmuştu.

"Şşt..." diyerek susturdu Hafız, aralarında kahkaha ile gülen kardeşleri.

"Saat kaç oldu saygılı olun biraz, millet uyudu. Alkas'ı da bırakın, olmazsa ağıt yaksın da gelsin eve!" diyerek yüzüne ince bir tebessüm kondurdu.

Baykuş sesleri tüm ovada yankılanırken dolunay nöbet görevini tamamlamış, yerini güneşe bırakıyordu. Sabah hiç alışkın olmadığı nal sesleri ile uyanmıştı Alkas. Bir sorun mu vardı acaba yoksa bir eğlence mi? Dışarı çıkacaktı ama daha öncelikli işleri vardı. Faşesini giydikten sonra an-nesinin yanına gitti ama beklemediği bir durumla karşılaştı. Annesi ağlıyordu, ağlarken de birkaç söz söylediği belliydi. Lakin söyledikleri anlaşılmıyordu. Acaba sabah duyduğu nal seslerinin an-nesinin ağlamasıyla ilgisi var mıydı? Hemen annesinin yanına gitti.

—Ne oldu, neden ağlıyorsun anneciğim bir şey mi oldu?

Annesini sarsmaya başladı:

—Anne, anne! Anlatsana...

Annesi oğlunun ellerini tutup zoraki de olsa gülümseyerek:

—Oğlum amcan ve kuzenlerin gelip haber verdiler. Yarın ablanı istemeye birileri gelecek. Ablan evlenecek.

Tekrar ağlamaya başladığında. Alkas konuşmayı sürdürdü.

—Ablamı isteyen kişiler nasıl birileri de seni bu kadar üzdü annem?

—Oğlum, ablanı isteyecek olan kişiler Şmahe sülalesinden varlıklı, örf adet bilen bir aile. Yalnız ben de anneyim, bırak da biraz ağlayayım.

Annesi konuyu kapatıvermişti. Demek ki yeri sarsarak ayrılan atların o nal sesleri bir hayrın ha-bercisiydi. Düğün hazırlıkları üç ay öncesinden başlamış, diğer köylerden yardım etmek için de genç kızlar çağırılmıştı.

Düğün vakitleri herkes bir araya gelir, düğün sahiplerine yardım ederlerdi. Gelenler için hem hava değişimi olur hem de yeni kişilerle tanışma fırsatı doğmuş olurdu. Düğüne az vakit kala köy-lere misafirler gelmeye başladılar. Köydeki her hanenin en az iki üç kalıcı misafiri olurdu. Alkas dü-ğün için köylerine gelmiş olan halasının kızından bir ricada bulunmuş, o da ricasını kabul etmişti.

Bir gün düğün için gelen iki genç kız bir ağacın altında otururken yanlarına yaşça biraz daha büyük bir kız geldi. Selam verdikten sonra izin alıp yanlarına oturdu. Konuya nasıl gireceğini bile-miyordu. Elleri gelen çimenleri kopararak konuşmaya başladı. "Kızlar sizden bir şey isteyece-ğim fakat durumun müsait olup olmadığını bilmiyorum bu yüzden konuya girebilmek için izniniz-i istiyorum." dedi. "Tabi ablacığım, sen bizim büyüğümüzsün, neyin nerede konuşulacağını bilirsin. Ayağımıza kadar gelmişsin. Sağ ol, var ol!" diye cevap vermişti onun karşısında oturan, narin yüz-lü, güzel kız.

Kız çok ağır başlı ve saygılı bir şekilde cevap verince büyük abla biraz utanarak biraz da aldığı güvenle sözlerine devam etti: "Benim dayımın bir oğlu var. Adı Alkas. Güçlü, kuvvetli, dirayetli bir genç... Örf âdeti de iyi bilir lakin biraz utangaç. Köye gelen kızların arasında birisinden çok hoşlanmış lakin ben tanımıyorum. Adını söylemişti, hımm, adı Canset idi sanırım. Onu çok beğenmiş fakat sözlü mü değil mi kaşeni var mı yok mu bilinmiyor. Rica etsem, bana biraz yardımcı olur musunuz?

Kızlar, şaşkınlıkla birbirlerine bakınırken bizim narin yüzlü güzel kızımız Canset'in yanakları pembe renkteki domatesler gibi kızardı. Bunu fark eden ablanın mutluluğu da yüzünden okunuyordu. Bu kısa sohbetin ardından Alkas'ın ablası müsaade isteyip kalkarken atın üstünde onları izleyen birisinin olduğunu fark etmişti.

Canset'in sağ ve sol tarafından sırtına doğru sarkan örgülü saçları, ela gözlerine daha bir güzellik katıyordu. Her erkek onu beğenirken o kimseyi beğenmiyordu. Geldi geleli yüreğinde bir boşluk hissediyordu ama neyin ona sebep olduğunu bilmiyordu. Ta ki Alkas ile karşılaşana kadar. Doru atı ile hız denemeleri yapan bu delikanlı, Canset ile göz göze geldiğinde dünya ikisi için de tersine dönmüş, zaman durmuştu. Köyde yeni bir hikâye başlıyordu sanki.

O uzun yayla, tertemiz havasıyla insana huzur veriyor; sabah vardiyası için güneş ve ay tectardan yer değiştiriyordu. O saatlerde hava, neredeyse kutup bölgeleri kadar soğuktu. O gün, düğün günüydü. Hava, karanlık yüzünü daha kaybetmemişti ama düğün evinde o özel günün en romantik anları yaşanıyor. Taraflar toplanmış büyük ateşin etrafında mızıkça eşliğinde 'wuc' oynuyorlardı. En büyük aşklar bu anda doğuyor, bu anda yeşeriyordu. Alkas ve Canset de birbirlerine olan aşklarını zoraki de olsa itiraf etmişlerdi.

"Hey, ahali! Tseylerin gelini yola çıktı. Çal mızıkacı, çal. Düğün vakti geldi çatı." diye bağıyordu Ceguako.

Bunlar yaşanırken kel kartal havada süzülerek avını gözüne kestirmiş, yere doğru kurşun gibi hızlı bir dalış yapmıştı. Avlamak istediği köstebek onun kadar hızlı olamamış, kendini iki pençenin arasında buluvermişti.

Yağmur yağıyordu, yıldızlar gökyüzünde bu akşamlık bulutların arkasına saklanarak aşağıyı gözlüyordu. Düğün bitmiş, konuklar misafir oldukları evlere çekilmişlerdi. O gün evlerin ışıkları hiç sönmemiş, her evden gelen sohbet ve kahkaha sesleri o akşam çiseleyerek yağın yağmuru onlara unutturmuştu.

O gün, birbirlerine aşklarını itiraf etmişlerdi iki güzel insan. Tüm gün birbirlerini gözlerini kaçıra kaçıra izlemiş, başkası görececek korkusuyla hop oturup hop kalkmışlardı. Bir ara, etrafta kimsenin olmadığı bir anda, Alkas hızla Canset'in yanına gitmiş dayanamayarak ağzından birkaç söz kaçırmıştı: "Canset o güzel gözlerin beni benden alıyor fakat korkuyorum. Sanki biri benden önce davranıp seni benden koparacak gibi hissediyorum. Lütfen bu teklifimi kabul et, yarın seni istemeye gelelim.

'Yavaş yavaş yaklaşmaya başladı. Yağmurun ıslatarak çamurlaştırdığı toprağa basarken biraz ürpermiş bir şekilde camın yanına doğru geçip, yan gözlerle içeride olanları izlemeye koyuldu. Alkas ve Canset el ele tutuşmuş sohbet ediyordu. İçeriye kulak kabarttı. Konuşulanları duymuştu. Yumruğunu sıktı. Üzüldü, ağlamaklı bile oldu ama duyduğu bu konuşma onun gözünü iyice kör etmişti.'

Canset, Alkas'ın "Gelip seni ailen den isteyelim." şeklindeki teklifini amcalarına ilettiğinde beklemediği bir sonuçla karşılaştı. Amcası, Alkas'ın Tsey sülalesinden olduğunu ve aralarında büyük husumetler yaşadığı için kan davası güttüklerini anlatınca Canset'in gözüne uyku girmez oldu. Dışarıda ayı izlerken mızıkasından çıkardığı o hüznü melodiler ovanın derinliklerine kadar aktı. Alkas da dağılan yağmur bulutlarının arasından karanlığa umut saçarak ilerleyen ayı izleyerek hayallere dalmıştı.

Yeter diyorlar mı hiç, durmadan insanlık için çalışan bu arkadaşlar her zamanki gibi yorulmadan nöbet değişimi için birbirlerini kovalıyordu. Kuban Nehri, o gün, dünkü yağmurun etkisiyle daha da bir coşkulu ve gürültülü akıyordu. Ağaçların arasındaki iki genç karşılıklı oturmuş ağlıyorken Alkas kendisini toparladı ve ağzından şu sözler döküldü:

— Olmaz, olmaz Canset! Yetmedi mi sevenleri ayırmak. Yetmedi mi kalplerdeki sevgiyi çalmak? Bu akşam tekrardan burada buluşup kaçalım. Seni halamgile götüreyim. Orada sana iyi bakarlar, yarın da mecburen istemeye geliriz.

Canset'in yanakları al al oldu. Ağlamaktan ıslanan yanaklarını kollarıyla silip Alkas'a sarıldı.

Birisi, onları her zamanki gibi izlemiş ve her şeyi duymuştu. Ama o iki âşığın kulakları da gözleri de aşklarından kör olmuştu. Zaten her şey üst üste gelmiş, bir de bu şahıs ortaya çıkmıştı.

Ay kaçıyor güneş kovalıyordu ama hiçbir zaman birbirlerini yakalayamıyorlardı. Fakat bugün bir gariplik vardı koskoca ay ortalıkta gözükmüyordu. Neredeydi acaba?

Alkas o sabah buluştukları yere gelmişti fakat Canset ortalarda gözükmüyordu. Bazı hışırtı sesleri onu heyecanlandırmış lakin karşısına çıkan karanlıklar içerisindeki kişinin Canset olmadığını anlaması uzun sürsürmemişti. "Bu korkak ne zaman karşıma çıkacak diye düşünüyordum." dedi Alkas ama karşısındaki adam kamasına davranmıştı bile. Aralarında sert sözlerin edildiği konuşmalar geçerken, şakırdayan kılıç sesleri ormanın sessizliğini bozuyordu. Bu iki yiğit, birbirlerini dahi tanımazken orman şu son sözlerle yankılandı:

"Завѣ (zavie)"

Soğuk hava dışarıda öyle bir etki yaratmıştı ki hazırlıksız yakalananlar 'Hay yane...' diyip içeri giriyorlardı. Canset o akşam annesi izin vermediği için dışarı çıkamamış bu yüzden de Alkas ile buluşup kaçamamışlardı. İçeriden babasının o kalın kürkünü aldı. Dışarıya evin önünü süpürmek için çıktığında köyde bir hareketlilik olduğunu fark etti. Merak etmiş, koşuşturmanın nedenini öğrenmek için çeşmenin başında bulunan kızların yanına gitmişti.

Sadece kelimelerle savaşılsaydı elbette bir orta yol bulunabilirdi. Ne var ki Alkas ve amcaları bu yola başvurmadan kılıçlarına davranmışlardı, tıpkı karşılarında duran hasımları gibi. Kan her şeyi alıp götürüyordu, nice Adige genci, nice yiğit erkek kan davaları yüzünden toprakla buluşmuş, unutulmuştu. Hafız karşısında duran hasmına biraz sert, biraz yumuşak bir üslupla "Ula Anzorlar, yeter artık iki genç birbirini sevmiş bizim de buna vesile olmamız lazım bu kan davası da ancak böyle biterdi. Gelin vazgeçelim ve çocuklarımızı evlendirelim." dediğinde Canset'in babası tam "Olur." manasında kafasını sallayacakken bir kılıç darbesi Hafız'ı yere sermiş, koskoca çınar resmen hayata veda etmişti. Ondan sonra taraflar birbirlerine gâvura saldırır gibi saldırıya başlamışlardı. Önde Alkas, arkasında birkaç yiğit, karşı taraftaki birkaç delikanlıyla tabiri caizse boğuşuyorlardı. Bu havadis köy meydanına ulaştırıldığında herkes telaşa kapılmış, olay yerine koşuyordu. Canset olanları duyduğunda bembeyaz kırsağına atlayıp herkesten önce oraya varmıştı. Havadaki kan kokusu midesini bulandırır da hızla çarpışanların arasına dalıp o bembeyaz tül örtüsünü savurduğunda sadece o soğuk rüzgârın sesi etrafta duyuluyordu. Geride kalan tek mesele ise Hafız'ın ölümüydü...

Esat Kaleli (11/D)

*Kaşen: Sevgili.

*Thamade: Yaşlı ve bilge kişi.

*Zavie: Dövüş

UMUT KIRINTISI

Soğuk bir kış sabahıydı. Her yer ayaza kesmiş, yollar yer yer buz tutmuştu. Gıcırdayan kapıyı usulca çektim. Kimsenin uyanmasına lüzum yoktu. Biliyordum bırakmazlardı beni, gitmemi kabullenemezlerdi.

Lastik botlarımı ayağıma geçirdim yine her zamanki sessizliğimle. Sabahın erken saatleriydi. Evime baktım. Uzun süre soğuk kış gecelerinde sobanın başına geçip hem ellerimizi ısıtmak hem de pişen patatesleri yemek için sabırsızlıkla beklediğimizi anımsadım. Yüzümde ufak bir tebessüm oluştu. Belki de son kez bakıyordum, küçük eski evime. Uzun süre bakmış, ellerim buz tutmuştu sabahın ayazında. Hemen düşüncelerimden sıyrıldım. Gitmeliydim, bulmalıydım babamı. Onun beni küçükken her evden kaçtığımda adı gibi bildiği köyün sonundaki o eski samanlıkta oyun oynarken bulduğu gibi ben de onu bulmalıydım.

Hızlı adımlarla ormanın içine doğru ilerleyen patikaya girdim. Yürürken tanıdık birini görmemek için içimden dualar ediyordum. Beş gün olmuştu babam kaybolalı. Oduncuydu. Her zamanki gibi sabahın erken saatlerinde işine gider, akşam da evine yuvasına, çocuklarına dönerdi. Ama o gün dönmemişti. Tüm köylü seferber olmuştu babamı bulmak için. Arama- Kurtarma ekipleri bile gelmişti. Ama bulamamışlardı işte. Köylü “Artık ölmüştür, o yaşamaz bu soğukta!” diyordu. İnanmıyordum. Babam ölemezdi; beni, annemi, kardeşlerimi bırakıp gidemezdi. İnanmasam da ihtimali bile beni ruhen bitirmişti.

Ama ben içimde bir mumun can ipliği gibi kımıldayan o küçük umut kırıntısıyla kendimi avutuyordum. Yürümeye devam ettim. Adım attığım her anda ayaklarım birbirine çarpıyor, çenem benden bağımsız bir şekilde takırdıyordu. Ama ben dayanacaktım her şeye rağmen. Ormanın derinliklerine doğru yol aldığım da beni sıcak tutmasa da sıcak tutacağını kabullendiğim ince paltoma sıkıca sarıldım. Gidiyordum, nereye gittiğini bilmeyen, rüzgârın önündeki her savruluşun bir şeyleri değiştireceğine inanan iyimser bir kâğıt gibi... Artık tek bir umut kırıntısı kalmamıştı içimde. Geri dönmek için harekete geçmişim ama bedenim hareket etmiyordu. Bir anda yere yığıldım. Gözlerim kendiliğinden kapanmış, bedenim uzun bir uykuya dalmıştı.

Gözlerimi açtığımda evimdeydim, bir daha asla dönemeyeceğimi düşündüğüm vedalaşıp çıktığım evimde, sobanın başucunda. Annemler etrafıma dolmuşlardı, sarılıyorlardı sıkıca, sanki tek dayanakları benmişim gibi. Etrafıma göz gezdirdim. Köy kadınlarının neredeyse hepsi buradaydı. Kafaları düşmüştü. Sanki bana bir şey söyleyecekmiş ama bir şey bekliyorlarmış gibiydiler. Neler olduğunu anlayamamıştım. Ama duyduğum sesle her şey yerle bir olmuştu. Önce babamın ismi, ardından cızırtılı hoparlörden yankılanan salâ sesi... Esselâtü vesselâ mualeykk...

Rabia Bilgin (9/E)

YALNIZLIK

Bomboş sokakta yavaş adımlarla, az önce dinen yağmur yüzünden ıslanmış kaldırım taşlarına bakarak ilerliyordu. Bakışlarını bir an için bile kaldırım taşlarından ayırmıyordu. Çarptığı insanların ona olan sitemlerini duyuyordu fakat umursamıyordu. Sahi, her insan böyle değil miydi? Her insan aklına bir şey takıldığında ya da bir konu hakkında düşündüğünde etrafındaki kişileri duymaz. O an onun için sadece kendisi vardır. Kaldırımında yürümek bile içindeki senfoninin fonudur artık. Tam da böyle bir zaman diliminin içindeydi. Öyle ya, o kadar şiddetli bir savaş veriyordu ki düşünceleri ile ona seslenen, kendini bildi bileli yanında olan, yedikleri içtikleri ayrı gitmeyen -onun için gerçek dostluğun varlığı kesin olmasa da- en yakın dostu Ömer'in seslenişini duymamıştı. "Hey!"

Düşünceleri arasından sivrilen bu ses üzerine kafasını kaldırdı ve az ilerisinde ona bakan tanıdık gözler ile buluştu gözleri. Bunun üzerine derin bir nefes alarak yüzüne sahte bir tebessüm kondurdu ve adımlarını hızlandırdı. Dostuna doğru yürürken kaygılandığı tek bir şey vardı, o da dostunun binlerce düşünceyi barındıran gözlerinden ve yüzünden bir şeyleri anlamasıydı. Bunların olmaması için dua ederken çoktan Ömer'in yanına varmıştı. Öyle de olmuştu ya, Ömer bir şey anlamamış hatta heyecan ile parıltıyan gözlerine tezat gayet sakin ama neşeli sesi ile bir şeyler anlatmaya başlamıştı bile. Adamın onu dinlediği söylenemezdi, sadece arada bir kafasını sallıyor ve sahte bir tebessümle dostu Ömer'e bakıyordu. "Biliyor musun? İlk defa böyle hissediyorum, gerçekten seviliyormuşum gibi." Onlarca cümle arasından duyduğu bu cümle ile yüzünde buruk bir tebessüm belirdi. Demek yine yalnız kalacağız, her neyse... Ne de olsa herkes gidecek, diye geçirdi içinden. Anlamıştı, dostunun ona sevdiği kadını anlattığını. Anlamıştı, eninde sonunda bu kocaman dünyada yalnız başına kalacağını. Aklında dönüp dolaşan ve asla susmayan düşüncelerinin de haklı olduğuna kanaat getirdi. Haklılardı, her insan elbet bu dünyaya tek başına tutunmaya çalışacaktı. Henüz beş yaşlarındayken başlamıştı onun yalnızlığı. Kimi doğar doğmaz yalnız başınaydı bu hayatta, kimi her yaşında dopdolu yaşardı hayatı, tek başına kalmak ne demek bilmeden. İşte buydu dünyanın adaleti. "Her neyse, kafanı şışirdim senin de, burada senden ayrılalım ağabey." diye sözünü bitiren Ömer'in omzuna dokunmasıyla düşüncelerinden bir an için sıyrıldı ve kafasını kaldırıp Ömer'e baktı. Bir kolunu kaldırarak Ömer'in omzuna koydu ve birkaç kez vurdu. Kaç saattir açmadığı ağzını açtı ama ne diyeceğini bilemedi. Kısa bir duraksamanın ardından "Görüşürüz dostum, kendine iyi bak." dedi. Ömer'in gülümsemesi ve arkasını dönüp tam aksi yöne doğru yürümesi ile derin bir nefes aldı. Bugün de kimse anlamamıştı ne olduğunu. Yine başarılı olmuştu iyiymiş gibi görünme işinde. Sahi... O muydu yoksa başkası mıydı bir kaç saat önce ailesinin aslında hayatta olduğunu öğrenen?

Elif Koç (11/D)

MANİK DEPRESİF

Sabahın soğuk saatleriydi. Evden çıkarken kapıyı sertçe kapattı. Tenha sokakta bu ses yankılandıktan sonra gözlerini kapatıp son kez derin bir nefes aldı. Yorgundu, göz altları morarmıştı, bacakları ağrıyordu. Olduğu yere oturup saatlerce düşünmek, kendi sorunlarını kendi çözmek istiyordu. Evet, bu sefer de kliniğe gitmek istemiyordu. İçinden tekrarlardı: "Ben gayet iyiyim." O doktorun yanına gitmek istemiyordu, aynı şeyleri söylemekten başka bir şey yapmıyordu. Her şeyden çok sıkılmıştı. Sürekli yaşadığı duygu değişimleri, bir türlü içinden çıkamadığı depresyon ve uyku hâlinde kalıp bir daha uyanmama isteği...

Taksinin geldiğini anladı, anlamaması mümkün değildi. Çevrede sadece bu sokağa giren arabaların tekerleri böyle çığlık atardı. Evlerinin bulunduğu yerdeki yol o kadar pürüzlü ve eskiydi ki bu bakımsız ama hâlâ güzel duran yapıların yanında fazla çirkin duruyordu.

Kapıyı açtığı anda taksicinin gülen suratıyla karşılaşınca ne yapacağını şaşırdı.

"Günaydın!" dedi zorlama bir gülümsemeyle.

"Günaydın, babanız söyledi yine kliniğe gidiyormuşuz."

"Onun dışında taksiye binmiyorum ki zaten." dedi bu sefer o sahte gülümsemesi öfkeye dönmüştü.

Bu sözünden sonra adam ağzını açıp tek laf etmedi. Babası yüzünden taksiciye aniden çıkmıştı. Haklıydı, kendisi onu kliniğe bırakma zahmetine girmiyordu bile.

Taksi kliniğin önüne geldiğinde adını sürekli unuttuğu, hatta umursamadığı adama bir şey söylemeden arabadan hızla indi. Sevgili anne ve babasının bulduğu bu doktora gelmekten hep çekiniyordu. Altı aydır devam ettiği tedavi, insanlara daha sert davranmaktan başka bir işe yaramıyordu. Ekranda adının yazdığını görünce sekretere bir şey söylemeden ayağa kalktı ve kapıyı çalmadan içeri girdi.

"Hoş geldin Deniz, ben de seni bekliyordum." dedi, doktor bilgisayarının ekranına bakarken.

"İlaçlarım bitti, yenisini almaya gerek duymadım, bir haftadır kullanmıyorum ve bu yüzden geceleri uyuyamıyorum." dedi Deniz, konuya hemen girmek istercesine.

"Bu konuda anlaştığımızı sanıyordum, ani ruh ve duygu değişimlerin yüzünden hem kendine hem çevrendekilere duygusal anlamda zarar veriyorsun. İlacı tekrar yazıyorum ve ben bırakmanı söyleyene kadar devam edeceksin." dedi doktor, suratını daha da gerginleştirerek.

"Sonuçta neler yaşadığımı senden iyi biliyorum, bana bildiğim şeyleri anlatmaktan vazgeç. O ilaçları kullandığımda sersem gibi etrafta dolanıyordum." dedi Deniz, sakinliğini koruyarak.

"Anlaşıldı, ailenle görüşeceğim eğer kabul görürlerse ilacını günde bir taneye düşüreceğim." dedi doktor.

"Görüşmene gerek yok, ben kabul ediyorum."

"Sırf annenin hatırı için hâlâ burada tedavi oluyorsun, farkında mısın?"

Doktor cevap beklercesine suratına bakınca "Farkındayım." dedi.

"Farkındayım."

Bir saatlik terapinin yarısı böyle geçerken, diğer yarısı ise her zaman yaptıkları eski adı ile "Manik Depresif" testleri ile geçti.

Eve döndüğünde Ceyhun, yani babası kapıyı açtı. Gülümseyerek kızına sarıldı ve terapinin nasıl geçtiği hakkında sorular sordu. Deniz isteksiz bir şekilde anlattıktan sonra içten bir gülümsemeyle babasına baktı. Herkes gibi ailesini de çok yormuştu. Anne ve babasını seviyordu ama bu genellikle yarım saat sürüyordu. Bu dengesizlikler öncekine göre daha az olsa da tamamen iyileşmiş sayılmazdı. Günden güne yaşadığı çoğu şeyi unutuyordu ve bu iyileşme aşamasındaki en büyük etkendi.

Ertesi gün babası biraz hüzün biraz neşe ile yanına geldi ve "Gidiyoruz!" dedi, gözlerini kaçırarak.

Nereye gidiyoruz, diye sordu Deniz. Şaşırmamış gibi görünmeye çalışarak.

"Doktorun artık tedaviyi bırakabileceğini, buralardan istediğimiz zaman gidebileceğimizi söyledi"

"İlaçlara devam edecek miyim?"

"Şimdilik evet..."

Babası bir süre iştahla planları anlattı. Her şey güzel olacağı benziyordu, Deniz bu sefer gerçekten umutlanmıştı. O artık hasta ruhlu bir katil değildi, iyileşmişti. Arabayla çarptığı genç öldüğünden beri hastalığı daha da şiddetlenmişti ama ondan öncesi de vardı. Deniz ve ailesi, yeni adı ile "Bipolar Bozukluğu" olduğunu daha önceden bilmiş olsalardı, o genç ölmeyecekti. O gün annesine öfkelenip evden çıkmasaydı, o genç ölmeyecekti. Hastalığı yüzünden arabayı hızlı sürmeseydi, o genç ölmeyecekti. Ama bütün bunların olacağını bilemezdi. Birisi acı çekerek ölürken, kendisinin onu izleyebileceğini bilemezdi...

Deniz artık kendini kontrol edebilecek, son defa o gencin mezarına gidip özür dileyecekti. Ailesini ve kendisini suçlu bulmayacaktı çünkü hayatta her zaman, her şey istediğimiz gibi gitmiyordu. Özellikle bu bizim elimizde değilse.

Yaren Su Ağar (10/D)

BİR ÇİFT UMUT

Bir gün kahvemi elime aldım ve çalışma odama geçtim. Çalışma odamın camından baktığımda İstanbul ayaklarımın altındaydı. Bazen sadece susuyordum, camı açıp İstanbul'un sesini dinliyordum. Kuş sesleri, denizin o güzel uğultusu, ağaçtaki yaprakların rüzgâr gelince birbirine çarpma sesi...

Fakat bugün öyle olmamıştı. İstanbul'da adeta bir hüzün vardı. Dayanamayıp kendimi sokağa attım. Tam ilerliyordum ki bana doğru yaklaşan bir çocuk gördüm. Sonbahar mevsimindeydik hava soğuktu ama karşımdaki çocuk sanki... Bilmiyorum, ayağında terlik, yırtık pantolonu ve üstünde ince bir kazak, önünde ise kendinden büyük bir çuval vardı. Çöpten karton topluyordu. Yanına doğru ilerledim. Gözlerine baktığımda içim ürpermişti. Gözleri buğuluydu, dolu doluydu. Sanki dokunsam ağlayacak gibi bakıyordu. Bir müddet bakakaldı, sonra hızlıca uzaklaştı. Eve döndüm ama hâlâ aklım o sokaktaydı. Zihnimde birçok soru oluşmuştu. Ertesi gün olduğunda kendimi yeniden o sokakta buldum. Sokak kalabalıktı ama o çocuk yoktu. Birkaç teyzenin yanına yaklaştım, belliydi; o sokakta oturuyorlardı. Dünkü gördüğüm çocuğu tarif ettim onlara. "Ömer" dediler. Cevap verirken sesleri titrek ve ağlamaklıydı. Belliydi, bir şey vardı. Meğer Ömer vefat etmişti. Şaşırdım, nasıl olurdu? O daha çocuktuk! Dün karşımdayken bugün onu kaybetmek ne kadar da acıydı!..

Düşündüm; keşke dedim dün elinden tutsaydım, bana bakan o buğulu gözlerle umut olabilseydim. Artık çok geç... Galiba hayatım boyunca bana bakan ıslak ve buğulu çimen yeşili o gözleri hiç unutamayacağım.

Şûra Çetin (10/G)

BALKON

Yine bir öğlen vaktiydi. Kendine sıcak bir ıhlamur yapıp her zaman yaptığı gibi balkona çıktı. Sokağın cıvıltısına, insanların şen kahkahalarına kulak verdi, kendi kendine gülümsedi. Herkesin bir derdi vardı. Herkes koşuşturma içerisindeydi ve en önemlisi hep birliklerdi. Bir anda gülümsemesi durdu. Boğazı düğümlendi, sanki başından kaynar su döküldü. Çünkü ömrü, hep bu sandalyede başkalarının hayatını izlemekle geçmişti.

Melike Bolat (10/G)

ACI HABER

Merdivenin kenarına çökmüş, hüngür hüngür ağlıyordu. Yüzü kıpkırmızıydı. Koluna girmek için çabalayan arkadaşları onu teselli etmeye çalışıyordu. Gözyaşları yanaklarından aşağıya süzülürken elindeki telefonda karşı tarafa bir şeyler mırıldanıyordu. Muhakkak acı bir haber aldı diye düşündüm. Gayriihtiyari onunla empati kurmaya başladım. Her ölüm zamansızdı. Öyle ya hepimiz sevdiklerimizin acı haberini böyle ani bir telefonla alırdık. Güzel haberler karınca hızıyla, kara haber şimşek hızıyla gelirdi. Ona hangi cümleyle seslensem bilemedim. Acaba ambulans çağırıp bu işi uzman bir ekibe mi bıraksaydım? Sonunda işi doğallığına bırakıp "Ne oldu?" diye sordum. Koluna girmeye çalışanlardan biri yüzümde tebessüm oluşturan o cevabı verdi: "Edebiyat sınavından çıktı hocam."

Selim Ümütlü

ÇOCUK

İlk kalp atışını duyduğumda çok ağladım ama artık ağlayamam, duyamam, göremem.

Sümeysa Mert (10/G)

YALNIZIM

Durdum sadece durdum, yalnız duvarlarda bana bakan fotoğraflarla.

Sümeysa Mert (10/G)

HİS

Aslı o sabah yine bir üşümeyle uyanmıştı. Bu üşümeye hâlâ alışamamıştı. Bir ay öncesine kadar bu duyguyu hissetmezdi. Çünkü annesi her zaman onun üstünü örtmek için gelirdi.

Dilara Aydaş (10/G)

SOKAKLAR

Yalnızlığımı gidermek için dışarıya çıkmıştım fakat onca insanın içinde bile hâlâ yalnızdım.

Sueda Canbek (10/G)

İYİLİĞİM

Karanlıkta ben hep ışığı görürdüm. Ama artık göremiyorum. Çünkü karanlık benim ışığımı ele geçirdi.

Alaa Shoier Bool (10 G)

O ZAT

Ölümün aniden geleceğini anlatıyordu yerel gazetede köşesinde bir kurum amiri. Cenaze tasvirleri yapıyordu, tabutun ve mezarın kaç metre kare olduğunu okuyucunun kafasına çivi gibi çakıyordu. Öyle ya, dünyaya sığmayan insan tabuta sığacaktı! "Ne güzel de yazmışım be!" diye mırıldanırken o günkü gazeteyi masasının üzerine fırlattı. Koltuğuna iyice yaslandı. Gerindi. O da nesi? Tavan ne kadar da yakındı! Karşı duvar sanki üstüne geliyordu. Canını sıkan o mesele yeniden gelivermişti hatırına. Hele o zatın kendisine bir işi düşsün, o zaman içindeki nefreti kusup rahatlayacaktı. Selamı sabahı kesecekti, yüzüne bile bakmayacaktı. Kurumun yeni binasında kendisine bu hapishane hücresi gibi daracık odayı reva gören o zatı, ağını örmüş bir örümcek sabırla bekleyecekti!

Selim Ümütlü

HUZURSUZLUK

Annem bir kitap okuyor her gün, bense kitaplar... Ben huzursuzum o ise daima bahtiyar!..

Selim Ümütlü

MAVİLİK

Koskoca maviliğin içinde gözlerim açık ama hissedemiyorum.

İpek Kula (10/G)

ASKER ÇOCUĞU OLMAK

*Henüz beş yaşındayken öğretir hayatı asker çocuğu olmak;
Babanla doya doya oyun oynayamamaktır,
En yakın arkadaşından bir dahia haber alamamak,
Ses duyamamak, dert paylaşamamaktır.*

*Asker çocuğu olmak, ellerini açmadan göğe bakıp dua etmektir.
Gözlerinden süzülen yaşlar, kıpırdamayan suratından akarken,
Göz yaşlarını silecek dost bulamamaktır.
Onlarca şehir gezip her başlayan yolu yarım bırakmaktır.*

*Geçmişinin yap-boz parçalarından oluşması demektir.
Bir hüznün yap-bozu.
Her gittiğiniz şehirden, her arkadaşlıktan toplamaktır parçaları.
Devamı gelmeyeceğini bile bile sevmektir asker çocuğu olmak,*

*Asker abilerinin olmasıdır asker çocuğu olmak,
Babanın aldığı futbol topunu,
Asker abilerle patlatmaktır.
Vatana millete sahip çıkmayı, sekiz yaşında öğrenmektir.*

*Lügatında korku yoktur senin, cesurluğun zirvesini görürsün.
İsterse âlemin kralı gelsin, yine diz çökmezsin.
Çünkü babamızdan böyle gördün,
Dizin sadece Allah karşısında çöküleceğini öğrendin.*

*Yoktur senin mahallen,
Bakka! Osman amcan, Kasap Kadri amcan.
Yoktur, "Elimizde büyüdü." diyen Ayşe teyzen.
Yoktur... Yoktur aslında çocukluğun.*

*Senin memleketin yoktur asker çocuğu.
Adıyaman'da doğup, Osmaniye'de okula başlarsın.
Elazığ'ın köylerinde öğretmensiz kalırsın, Kastamonu'da büyürsün.
Çorum'da gençliğini yaşarsın, Ama aslen Amasyalıdır asker çocuğu.*

*Hüzünlüdür asker çocuğu olmak,
Birbirine benzeyen hikâyelere sahip olmaktır.
Yarım hikâyelere...
Hiç tamamlanmayıp hep yeniden başlayan hikâyelere...
Bazense hiç başlamayan hikâyelere sahip olmaktır.*

*Olgunluktur asker çocuğu olmak..
Ayrılıkları, vedaları, yaşanamamışlıkları, sonları,
En acı şekilde, bilmek, kabullenmek, alışabilmek, kaldırabilmektir.
"Bekle beni geleceğim." diyememektir.*

*Bir gururdur asker çocuğu olmak..
Baban ne iş yapıyor dendiğinde,
Göğsünü kabarta kabarta "Asker" diyebilmektir.
Liderlik vasfını, damarlarında hissetmektir.*

Recep Mertkan Akgül (12/B)

Aşk

bir ağlama hissi
 yüreğimin derinliklerinde
 anlayamadığım anlatamadığım
 insan neden ağlar ki
 duygularını sözcüklere dökemediğinde mi
 yoksa
 kalbindeki yük dillendiğinde mi
 işte o yükün harfleriydi
 benim gözyaşlarım
 yanaklarım bir kâğıt misali
 gözlerim ise mürekkep
 süzülen her damla
 yazıyordu hislerimi
 ama kimse bu dili
 bilmiyor okuyamıyordu
 neden durduramıyorum kendimi
 gözyaşlarım yorulmamış mıydı
 duygularımı dökmekten
 bir sızı hissettim yüreğimde
 yüküm ağırlaşıyordu
 kalbim alev pompalıyordu içime
 acı çekiyordu damarlarım
 ama susmuyordu yürek
 cesaretim var mıydı susmaya
 yoktu bulamıyordum cesareti
 cesareti bulamadığında mı
 yoksa bulduğunda sonuçtan korktuğu için
 mi
 ağlar insan
 sonuçlar küstürür bize cesareti
 umut gibidir cesaret
 kaybettiğin anda biter
 tükenir

yaşama hissi kaybolur
 işte aşk cesaretin umudu
 cesaretin kalbi aşk için atar
 aşk bir kördüğüm
 çıkmaz bir sokak
 açılmayan açılmayan bir kapı
 titrek adımlarla girdiğin yol
 nefes alamadığın ama yaşadığın
 derin bir boşluk
 tökezlediğin bir taş
 seni içine hapseden bir kuyu
 ölüme sürükleyen uçsuz bucaqsız bir çöl
 boğulacağımı bile bile girdiğin deniz
 savururdu seni denizin dalgaları
 nefesini keserdi kum taneleri
 ama yine severdi yürek
 tüm bu acılara dayanır katlanır
 vazgeçmezdi vazgeçemezdi
 daha çok sever daha çok güçlenirdi
 sisli bulutlar gündüze kavuşamayan
 dipsiz denizler
 sıcak kumlar
 ve derin boşluk
 zordu acı veriyordu aşk
 korkutuyordu insanı
 cesaret aşktan doğdu
 muhtaçtı aşka
 cesaretin ödeyemediği
 asla ödeyemeyeceği
 borçtu aşk

Esra Avcu (9/E)

Not: Noktalama işareti kullanılmaması şairin tercihidir. Bu tercihle şiirin çağrışımını artırmak amaçlanmıştır.

CUMHURİYET ÜLKÜSÜ

Başımda dalgalanıyor gökkuşubem kırmızı,
Ucuna taktı ordum ay yıldızı;
İşittik Sakarya'da zafer şarkısını,
Kalplere işlendi Cumhuriyet nakışı!

Bizimdir vatanımın her karışı,
Korkar senden ülkemin karıştı,
Senin elinde bayrak Türk oğlu Türk kıızı,
Unutma var önünde Cumhuriyet ışığı!

Atadan emanet aldın bu toprağı,
Olacaksın, sen de sath-ı müdafaası,
Düşmana eğme başını,
Sen ki Cumhuriyet'in arslanı!

Ülkemde yaşandı kış baharı,
Özgür olsun istendi vatanımın çocukları.
Aldı iradeyi eline Türk halkı,
İşte budur Cumhuriyet'in manası!

Hürriyettir konumun aslı,
Atalarımın en büyük armağanı,
Gururdur göğsünde taşıması,
Cumhuriyet davasını.

Unutmayasın bu satırları,
29 Ekim'dir Türk'ün bayramı.
Taşıyacaktır bu mirası
Cumhuriyet'in çocukları!

Rümeysa Hazan Canbolat (11/B)

(Bu şiir, Cumhuriyet konulu şiir yarışmasında il birincisi olmuştur.)

CUMHURİYET

Herkesin yüreğinde çağlayan,
Koca bir nehirsin Cumhuriyet;
İlke ve devrimlerinle,
Türk Devleti'nin adısın Cumhuriyet.

Yeniden yetmişe cepheye koşan,
Saltanatın kaldırılmasıyla kurulan,
Türk toplumunun demokratik,
En güçlü adısın Cumhuriyet.

Tarihe kocaman harflerle adını yazan,
Göklere al bayrağını gururla asan,
Düşmanı tarihin sayfalarına kıran,
İstikbalin en büyük adısın Cumhuriyet.

Ey yükselen yeni nesil istikbal sizsiniz!
Biz Cumhuriyeti size emanet ettik,
Yılmak yok, yorulmak yok;
Onu yaşatacak olan sizlersiniz.

Aslınur Müstet (10/B)

ÇOK ŞEY VAR

Dinle, çünkü gökyüzünde
Bulutların sana
Anlattığı bir şey var.

Hisset, çünkü doğada
Hayvanların sana
Anlattığı bir şey var.

İzle, çünkü yeryüzünde
Ağaçların sana
Anlattığı bir şey var.

Öğren, çünkü zihninde
Bilgelerin sana
Anlattığı bir şey var.

Konuş, çünkü evrende
Bu sefer senin
Anlatacağın çok şey var.

Berru Sünbül Bolat (10/B)

VARLA YOK ARASI

Bana benzer ihtimaller, varla yok arası.

Geçmiş vakit, geleceğim katran karası.

Hâlâ durur kalbimde, zindandan hâllice,

Boşa geçmiş ömrün hançer yarası.

Gözüme dolar yağmurlar, gecenin en puslu renginde.

Umudumdur, doğacak güneş ve ardından gökkuşağı.

Tek çaresi zamandır, dizginsiz akıp geçen,

Var mı dizginleri eline alıp var gücüyle çeken.

Çınlar kulaklarımda, sükût kadar keskin sesin,

Ve bir o kadar da yorgun gelir nefesin.

Açsın sana güneş, yağsın bana ince ince kar.

Bir derdin mi var, sorun kalbinde yâr!

Bakarsın bir haber gelir, kesilir nefesin.

Sıkışır kalbin, daralır göğüs kafesin.

Süzülür gözünden tek damla yaş.

Mermere kazınır adım, yavaş yavaş.

Osman Yılmaz (12/A)

DÖNÜŞÜM/FRANZ KAFKA

SORU: Sizce Franz Kafka, *Dönüşüm* adlı romanında neden böcek imgesini kullanmış olabilir?

Bence yazar, insanın çevresindeki diğer insanlarla ve toplumla olan ilişkisini anlatmak için böcek imgesini tercih etmiştir. Eğer başkalarının yararına bir şeyler yapıyorsan senden iyisi yoktur. Ama onlar için bir şey yapmıyorsan işe yaramaz ve gereksiz biri olursun. (Dilara Aydaş, 10/G)

Bir kişiyi böcek olarak görmek, kedi, köpek ya da bir balık olarak görmekten daha ürkütücü ve tiksindirici olabilir. Yazar daha etkileyici bir anlatım için böceği tercih etmiş olabilir. (Tuğba Salman, 10/G)

Romanda toplumsal bir baskıdan söz edebiliriz. Yazar, gerçek hayatında da kendini baskı altında hissettiği için kendinden izler taşıyan bir karakter oluşturmuş olabilir. Çünkü böcekler küçük oldukları için kendilerinden büyük canlılar karşısında daima baskı altındadırlar. (Sultan Asiltürk, 10/G)

Gregor, böceğe dönüşmeden önce ailesi için çok faydalıydı. Ailesine Gregor bakıyordu. Gregor böceğe dönüştüğünde, bırakın ailesini kendisine bile bir faydası kalmadığında aile bireylerinin ona nasıl tavır aldığını göstermek için bu sembol tercih edilmiş olabilir. Yani insanlara sorunlarını açmaz, bir de faydalı olursan iyisin; el üstünde tutulursun. Ama işler tam tersine döndüğünde her zaman göze batarsın. (Sıla Tepe, 10/G)

Gregor çalışıp çabılıyor, evini geçindiriyordu. Oysaki bu çabası fark edemiyordu. Çünkü çalışmak onun görevi hâline gelmişti. Böcekler de öyledir. Görünüşte görevlerini yerine getiren, küçük, tiksindirici varlıklardır fakat ekolojik sisteme büyük katkı sağlarlar. Yazar bu yüzden böcekleri seçmiş olabilir. (Sueda Canbek, 10/G)

Bence yazar kendi hayatında da hep ezilen, seilmeyen, küçümsenen, ailesiyle arası iyi olmayan, yalnız bir insan olduğu için kendini böceğe dönüştürerek Gregor Samsa karakterini oluşturmuştur.

(Sudenaz Aktaş, 10/G)

Dede Korkut ve Tepegöz
Çizen : Mustafa Güben

Çizen: Sümeyra Kul

Çizen: Sümeyra Kul

YKS 2019

Selam dostum, bugün günlerden YKS;
Emeklerin sığdırılır dört saate!
Hatta çoğu zaman sığmaz, yetmez süre.
Üzülme, sorun sende değil sistemde!

Çalışırsın üniversite uğruna,
İş güç sahibi mi yapacak diploma?
Sokaktaki binlerce insan işsiz,
Diploma ise CV'ne ancak bir iz!

Düşünüyorum sistem benden ne ister?
Duygularımı alıyor birer birer.
Robotluğa ramak kıla dedim: YETER!
Duyulmadı sesim, büyük sesler varken...

İsmi Vermek İstemeyen Bir Öğrenci

Kitaplar

Çantamdaki ağır yük,
İçeriği cüssemden büyük!
Ve öğrenmeliyim onları,
Kaderimi yazmış tüzük,

Öğretmenler sorar ilk önce,
Ardından da ÖSYM,
Çalışırken sınavlara,
Ya gençlik bizden geçerse?

İsmi Vermek İstemeyen Bir Öğrenci

Bir Dadaist Şiir Denemesi/Gayrişuuri Şnorkel

para illegal rüzgâr sevmeyeceğim ayakkağı
güzel can kelebek hayat mezar
mecruh ebu samet müdde-i umumi gerçektir koşmak
jetski ayyaş yüklem gösteriş alı hayat
yas tutmak kahve gökyüzü arkadaşım akşam
gayrişuuri şnorkel...

(12/D Sınıfı)

Not: Dadaizm'in kurucusu Tristan Tzara, şiirlerini gazeteden kesilen sözcükleri bir şapka da karıştırıp rastgele çekerek oluşturmuştur. Biz de bu şiiri 12/D sınıfındaki her öğrencinin birer kelime yazması ve bu kelimelerin rastgele sıralanması suretiyle oluşturduk.

Makyaj

İlkin badana sürülür yüze,
Fondöteni de yedir iyice,
Rimel, aylaynır, biraz da far;
Tü! Tü! Maşallah değmesin nazar!

Ruj ile renk gelsin dudaklara,
Haylaytır ile ay gibi parla!
Ardından kontür montür derken
Aman Yarabbi, bambaşka bir sen!..

Budur makyaj, bilgim ve aczim,
Herkesten özür dilerim.
Zamane kızlarındaki bir sorun:
Ey güzel kız nedir yüzünle zorun?

Asla deme makyaja talim,
Asıl güzel olan duru hâlin.
Kendini değiştirmekten geri dur,
Seni sen yapan şey kusurundur.

Ve sev kendini arkadaşım,
Unutma sensin tek yoldaşın!

İsmi Vermek İstemeyen Bir Öğrenci

Çetrefil Sorular

Önümde çözemediğim sorular,
Lakin bende bulunmaz cevaplar!
Dakiklardır bakışıyoruz,
Beynimde oluştu bir hasar.

Zekâmı kütuba bıraktım,
Yetmedi, bu kitap bana hasım,
Zaten şıkların hepsi aynı,
Sevimli durmuyor hiçbir yanı.

Çalıştım, çabaladım tamam.
Test kitaplarına gitti param!
Karşılığını alayım bari,
Azıcık mutlu olurum belki.

Sorulara da ayıp oldu,
Çözülür, vardır bir yolu.
Bilemem yolum yol mu?
Umarım hayrolur sonu!

İsmi Vermek İstemeyen Bir Öğrenci

İLGİNÇ SINAV CEVAPLARI

Soru: Dilin insan hayatındaki önemini açıklayınız.

Cevap: Dilsiz insan kanatsız kuşa, ötmeyen horoza, yumurtlamayan tavuğa benzer.

Soru: Konularına göre koşma çeşitlerini yazınız.

Cevap: Yavaş koşma, orta hızda koşma, uzun süreli koşma, Hüseyin Bolt gibi koşma.

Soru: Edebiyat güzel sanatların hangi kolunda yer alır?

Cevap: Sağ kolunda

Soru: Cilalı Taş Devri'nde meydana gelen ve insanlığın yaşam tarzını değiştiren en önemli gelişmeyi yazınız.

Cevap: İstanbul'un fethi (1453)

Soru: Excuse me, where is the bank?

Cevap: Second aradan turn left, right second buid.

Soru: $A=\{1,3\}$ ve $B=\{1,2,3,4,5,6,7\}$ olduğuna göre $A \setminus B$ koşulunu sağlayan K kümelerinin sayısı kaçtır?

Cevap: Lanet soruya 27 dakika uğraştım ama bulamadım.

Soru: Çam devirmek deyimini cümle içinde kullanınız.

Cevap: Ormana gidip çam devirdim.

Soru: Mesnevi nazım biçiminin özelliklerini yazınız.

Cevap: Edebiyatımıza İsrail edebiyatından geçmiştir.

Soru: Hasta haklarından beşini yazınız.

Cevap: Yiyecek getiren yakın akraba.

Soru: 10 dolu 3 yarı dolu orbitali bulunan nötr x atomu için; I) 3A grubundadır. II) 4. Periyottadır. III) Geçiş metalidir. Yargılarından hangisi doğrudur?

Cevap: Hocam bunu nasıl açıklayım ben?

Soru: Ahmet Haşim'in deneme kitaplarından birinin adını yazınız.

Cevap: Kuru bahane lak lak lak (Gurabahane-i Laklakan demek istenmiş.)

Soru: İslamî dönemin ilk edebî eseri hangisidir?

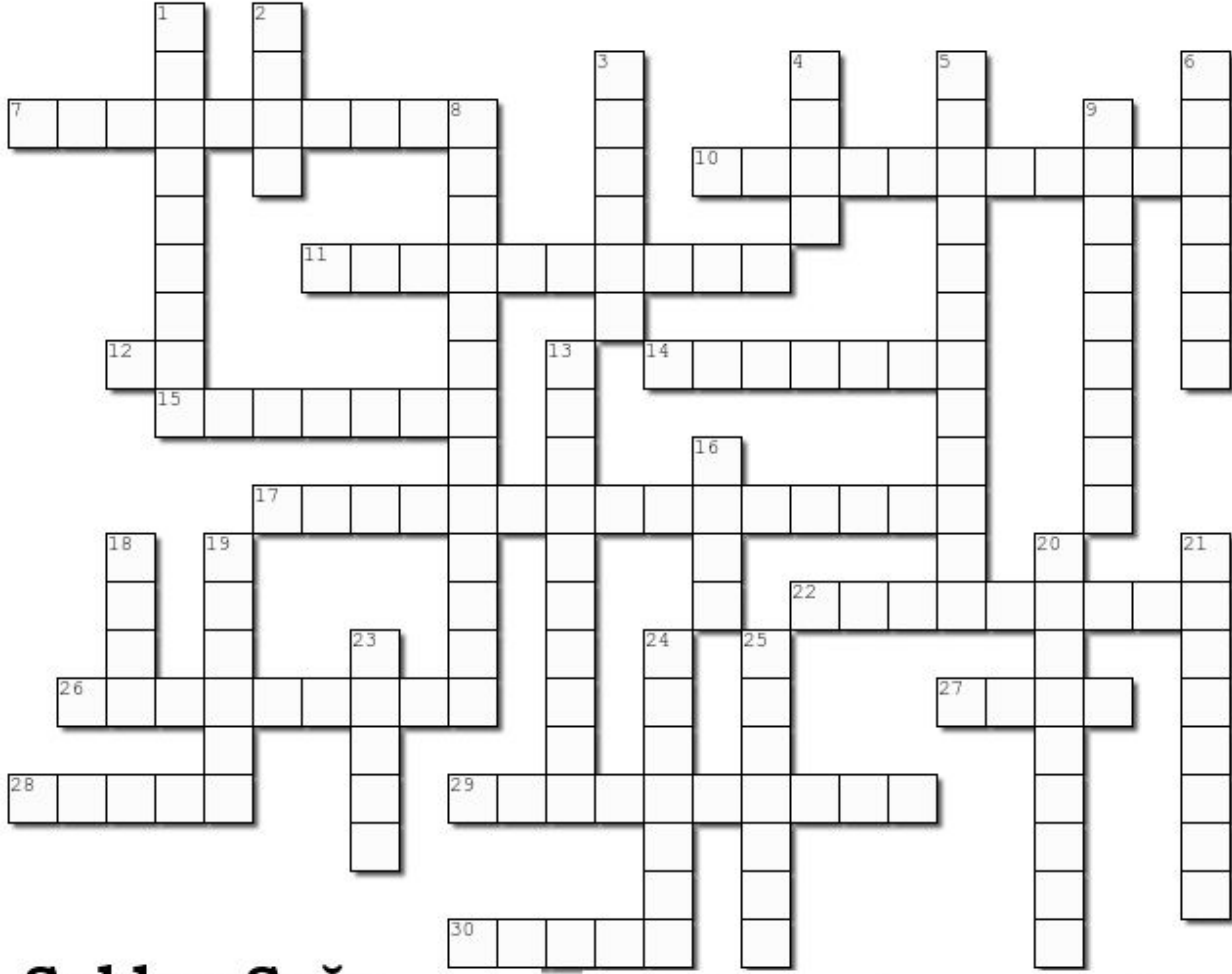
Cevap: Abudik gubidik (Kutadgu Bilig kastedilmiş.)

Soru: Aşağıda verilen bilimler tarihe hangi alanda yardımcı olur?

Cevap: Kronoloji: Kronometreyi inceler. Filoloji: Filleri inceler.

EDEBİYAT BULMACA

Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri

Soldan Sağa

7. Anneye ve çocuğa duyulan özlemi konu alan Ahlar Ağacı adlı şiirin yazarı.
10. Necip Fazıl'ın ilk şiir kitabının adı.
11. Ekim ayında kaybettiğimiz Nuri Pakdil'in unvanı.
12. Yahya Kemal'in hece ölçüsüyle yazdığı tek şiiri.
14. Sezai Karakoç'un hayatını adadığı kavram.
15. Aynı ünlü harflerin tekrarından oluşan ahenk unsuru.
17. 'Evler şairi' olarak tanınan şairimiz.
22. Kapağında 'Fırsat bulabildiği zamanlarda çıkar mizah gazetesi' yazan süreli yayın.
26. Enis Behiç Koryürek'in yelken şeklinde yazdığı şiiri.
27. Ahmet Kutsi Tecer'in çıkardığı folklor içerikli dergi.
28. Belli bir ölçüye ve kafiye düzenine bağlı mısralarla oluşturulan anlatım şekli.
29. Maraşlı Ökkeş'in Destanı ile 1971 TRT şiir ödülünü kazanan şairimiz.
30. Rıfat Ilgaz'ın isminden ve renginden dolayı toplatılan kitabı.

Yukarıdan Aşağıya

1. Cemal Süreya'nın türettiği ve şiir kitabına isim olarak verdiği kelime.
2. Bir sanat eserinin merkezinde yer alan ana kavram.
3. Orhan Veli ve arkadaşlarının çıkardığı dergi.
4. Necip Fazıl'ın şiirlerini topladığı kitap.
5. II. Yeni şairlerinde etkisi görülen, insanın seçme özgürlüğünü esas alan edebiyat akımı.
6. Tanpınar'ın zaman anlayışını etkileyen filozof.
8. Kendini marjinal ve metropol şairi olarak tanımlayan, 2019 Temmuz ayında kaybettiğimiz şairimiz.
9. 2018 yılında kaybettiğimiz virgül şairi olarak tanınan II. Yeni şairi.
13. 'Saksıda incilendi yapraklar senin için.'dizesindeki söz sanatı.
16. İsmi Atilla İlhan'la özdeşleşen edebiyat dergisi.
18. Dış dünyadaki nesnelerin sanatçının zihnine yansıyan görüntüsü, buluş, hayal.
19. Nesneleri geometrik ve üç boyutlu olarak yansıtmaya çalışan sanat akımı.
20. Yiğitlik, kahramanlık temalarını işleyen şiirler.
21. Halk şiirinde mahlas yerine kullanılan tabir.
23. Ece Ayhan'ın kaymakamlık yaptığı Çorum'a bağlı ilçe.
24. Asaf Halet'in Arap alfabesinin bir harfiyle aynı ismi taşıyan eseri.
25. Fahriye Abla şiiriyle tanınan şairimizin soy adı.

- KAR -

Kardır yağan üstümüze geceden,
Yağmurlu, karanlık bir düşünceden.
Ormanın uğultusuyla birlikte
Ve dörtmala dümdüz bir mavilikte
Kar yağıyor üstümüze, inceden.

Sesin nerde kaldı, her günkü sesin?
Unutulmuş güzel şarkılar için,
Bu kar gecesinde uzaktan, yoldan,
Rüzgâr gibi tâ eski Anadolu'dan
Sesin nerde kaldı? Kar içindesin!

Ne sabahtır bu mavilik, ne akşam!
Uyandırmayın beni, uyanamam.
Kaybolmuş sevdiklerimiz aşkına,
Allah aşkına, gök, deniz aşkına...
Yağsın kar üstümüze buram buram!

Buğulandıkça yüzü her aynanın
Beyaz dokusunda bu saf rüyanın
Göge uzanır - tek, تنها - bir kamış.
Sırf unutmak için, unutmak ey kış!
Büyük yalnızlığını dünyanın!..

Ahmet Muhip Dıranas(1909-1980)